Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради України ◆ № 178 ◆ П'ятниця, 13 вересня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ЗЕМЛЕ НАША ХЛІБНА...

Ця бабуся пережила колективізацію, війни, голодомори. Чи переживе перебудову?

Ми годували півсвіту, тепер самі змушені приймати милостиню. Тож годі кричати «Нагодуємо народ». Земля любить не тих, хто з папками, а тих, хто з сапками.

Піднімися з колін, випростайся, розкайданена Україно! Твоя суверенність — у твоїх руках.

Володимир ОЛЕФІРЕНКО.
Фото Володимира ОЧЕРЕТНОГО.

ВЧОРА в Києві відбулася зустріч Голови Верховної Ради України Л. Кравчука з директором компаній «Дюпон» і «Сігрен» президентом Всесвітнього Єврейського конгресу Є. Бронфманом. Цього ж дня в приміщенні Української Ради Миру відбулася прес-конференція пана Бронфмана.

Докладний звіт читайте в наступному номері «Голосу України.

ЯК І БУДЬ-ЯКИЙ громадянин країни, Президент СРСР М. Горбачов зобов'язаний дати свідчення у справі про державний переворот, — заявив кореспондентові ТАРС представник прес-служби Прокуратури Росії О. Севостьянов. Він сказав, що Михайло Сергійович проходить у справі як свідок. Точної дати допиту проте що не визначено. Її встановить слідство.

ЗА ДАНИМИ прес-служби Прокуратури Росії, із 14 заарештованих у справі ДКНС лише один — Д. Язов визнав себе винним, а троє — частково. Колишній Голова Верховної Ради А. Лук'янов взагалі відмовився давати будь-які свідчення. Анатолій Іванович поскаржився лише на здоров'я. Нині його переведено із слідчого ізолятора до лікарні для поглибленого медичного обстеження.

ЗА НЕОФІЦІЙНИМИ повідомленнями, Голова Ради Міністрів РРФСР І. Силаєв збирається скласти з себе повноваження керівника Тимчасового комітету з оперативного управління народним господарством країни. Причини поки що невідомі.

В ТБІЛІСІ продовжують зводити барикади. Напруження не спадає. Не виходять центральні газети — «Труд», «Известия», «Независимая газета». «Комсомолку» читачі не бачать уже два тижні. Повідомляється, що нібито друкувати ці видання відмовляються самі працівники видавництва «Самшобло».

ЗАВЕРШИЛОСЯ засідання Президії Верховної Ради Криму. Група демократичних депутатів відстояла створення комісії з приватизації та державної власності, яку вони намагалися створити на сесії. Відтепер передача майна компартії на баланс ВК Криму повністю проводитиметься під наглядом цієї комісії.

УРЯД Латвії прийняв рішення про підвищення цін на ювелірні вироби із золота та платини на 20 відсотків. Виручені кошти планується перерахувати в особливий позабюджетний фонд. Це, на його думку, збереже запаси золота в республіці, стане на заваді масовій скупці дорогоцінних металів за знецінені карбованці.

Голос України

Засновник — Верховна Рада України

◆

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

252047 Київ, вул. Нестерова, 4

◆

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий корсіткою 441-84-42, 224-72-54 (телефакс).

ВІДДІЛИ:

парламентський — 441-84-52, 441-85-64,

листів — 441-82-05, 441-29-61,

економіки — 441-88-07,

аграрний — 441-86-18,

міжнародний — 446-91-20,

охорони здоров'я — 441-88-06,

соціальних питань — 441-88-05,

екології — 441-88-59,

культури — 441-86-44,

спорту — 441-88-08,

інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,

історії України — 441-88-62,

військових питань — 441-88-52,

реклами — 441-89-44,

бухгалтерія — 441-84-00.

◆

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

◆

Індекс 60955

Тираж 156.200

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

◆

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

МАЙБУТНЄ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД НАС

ЗАВЕРШИЛАСЯ ПОЇЗДКА ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В ПІВДЕННІ ОБЛАСТІ РЕСПУБЛІКИ

Цей день для Голови Верховної Ради України Леоніда Кравчука був не менш, а, можливо, навіть більш напруженим від попереднього. Щодо минулого дня і зустрічей Леоніда Макаровича з трудівниками Херсонщини, керівниками різних рангів, радянським активом, депутатами демократичного крила Херсонської міської та обласної Рад, то ми, журналісти, підрахували, що коли б усе це записати на магнітну плівку, безперервний виступ Голови Верховної Ради тривав би майже сім годин. Додайте до цього ознайомлення з підприємствами, їхніми трудовими колективами, переїзди — і вийде, що робочий день Леоніда Макаровича за найскромнішими підрахунками тривав не менше 12—14 годин.

Отже, вранці в середу без зайвого галасу і помпи автомобіль Голови Верховної Ради у супроводі кількох інших уже мчав трасою Херсон — Миколаїв. Не витрачаючи часу на представницькі зустрічі, Леонід Макарович одразу ж прибув на Чорноморський суднобудівний завод. Подібних підприємств всього два у світі — у Сполучених Штатах Америки й на Україні. Сам завод є, по суті, містом у місті. Трудиться тут сорок тисяч інженерно-технічних працівників і робітників. Та найбільше вражає продукція, яку вони випускають. Уявіть собі будинок заввишки дев'ять або вісімнадцять поверхів і завдовжки понад 300 метрів — ось такі кораблі сходять тут зі стапелів. А лозунг «Якість праці на робочому місці — живучість корабля у бою» свідчить про призначення цих велетнів. Могутній авіаносець, важкий літаконесучий крейсер — поряд з ними людина відчуває себе комашкою. Але водночас вона має повне право гордитися собою, адже все це — творіння її рук.

Унікальні технології, висококласні спеціалісти... Невже вони у зв'язку з конверсією стануть непотрібними — ці питання, безумовно, в першу чергу хвилюють корабелів. Стурбованість і тривога не лише за своє, а й за майбутнє тисяч підприємств-суміжників звучали під час зустрічей трудівників заводу з Головою Верховної Ради. На всі запитання, а їх умовно можна об'єднати в чотири групи, Леонід Макарович дав вичерпну відповідь як у цехах, так і на центральній площі підприємства, де він вів своєрідний діалог з кількома тисячами представників трудового колективу.

Вже вкотре йому доводилося переконувати людей, що Акт проголошення незалежності України — це благо для нашого народу, який сам вирішуватиме свою долю, це політична й правова самостійність нашої республіки. Щодо економічних зв'язків, то Леонід Макарович терпляче пояснював людям, що республіка не збирається одним махом рвати їх. Більше того, на взаємовигідній основі вони розширюватимуться. І не тільки з союзними республіками, а й зарубіжними партнерами. Відносно ж захисту споживчого ринку України, то Кабінетом міністрів вживаються додаткові заходи. Зокрема, сприятимуть стабілізації і наповненню ринку товарами нові купони, виготовлені на замовлення України у Франції. Це, по суті, паралельні гроші, які вже буде неможливо підробити, а через рік — планується введення української валюти. Але при цьому, як наголошував Леонід Макарович, люди повинні працювати на повну силу, виконувати виробничі програми. Бо інакше зниження цін, наприклад, на товари дитячого та іншого асортименту, яке планується наступної весни, буде просто фікцією, якщо цієї продукції у магазинах не буде.

Серед першочергових завдань Голова Верховної Ради України назвав і захист певних соціальних груп людей. Особливо це стосується пенсіонерів, військовослужбовців, молоді. Нікого не повинно хвилювати і національне питання. Адже Верховна Рада стоїть на позиції рівності всіх націй і захищатиме не якусь одну, а весь народ України. А про реальність цієї зваженої позиції переконливо свідчить хоча б той факт, що Україна залишилася єдиною республікою, яку обминули міжнаціональні конфлікти.

Ми повинні також чітко розуміти, що світ поважає передусім сильних партнерів. Тому народ має все робити для економічного процвітання держави. Але водночас республіці вкрай необхідна і своя армія, щоб ніхто не наважувався диктувати Україні свої умови чи ставити ультиматуми — це ще одна теза, яку всебічно розвивав у своєму виступі Леонід Макарович. Адже роззброюватися можна лише тоді, коли це робитимуть і інші, а не в односторонньому порядку. Інакше ніхто не гарантований від повторів серпневих подій, коли генерали прийшли у Верховну Раду України диктувати свої умови. Щодо служби в армії, то юнаки з України мають проходити службу на території своєї держави — це тверда переконаність Голови Верховної Ради, від якої він не збирається відступати.

Розробляється також нова військова доктрина щодо використання військ стратегічного призначення, розташованих на Україні. І хоча [illegible]и підпорядковуватимуться єдиному центрові, бу[illegible]кі свої кроки на території нашої республіки вони мають узгоджувати й координувати з Верховною Радою або Президентом України, її збройними силами.

Щодо державного устрою, який цікавив багатьох людей, то, відповідаючи на запитання, Леонід Кравчук підкреслив, що Україна має бути демократичною державою з президентською формою правління, силь[illegible]конавчою й чітко відпрацьованою представницькою владою. Але найголовніше нині — підготувати народ до референдуму, щоб він свідомо проголосував за незалежність нашої держави і обрав свого президента.

Оплески, які супроводжували відповіді Леоніда Макаровича на заводі та під час зустрічі з колективом швейного виробничого об'єднання «Евіс», а потім майже повна одностайність при голосуванні, засвідчили підтримку його як кандидата у Президенти України. Голова Верховної Ради зумів знайти шлях і завоювати прихильність людей, з якими зустрічався.

На закінчення Леонід Кравчук зустрівся з представниками громадськості Миколаєва, мав розмову з людьми, які чекали його біля обласної Ради. І судячи з усього, його простота та доступність припали всім до душі.

Пізно ввечері літак Голови Верховної Ради України приземлився у Бориспільському аеропорту.

Василь ТУГЛУК, парламентський кореспондент «Голосу України».

Київ — Херсон — Миколаїв — Київ.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

ПРОЙТИ НЕХОДЖЕНИМ ШЛЯХОМ

Учора Голова Верховної Ради України Л. Кравчук прийняв делегацію на чолі з віце-президентом Комісії європейських співтовариств з питань зовнішніх зносин Ф. Андріссеном. З українського боку у зустрічі також узяли участь голова Комісії Верховної Ради у закордонних справах Д. Павличко та керівник Секретаріату Верховної Ради М. Хоменко.

На початку зустрічі Ф. Андріссен повідомив, що прибув на Україну, маючи мандат європейських співтовариств, для того, щоб одержати інформацію щодо будування в майбутньому нових відносин між республіками.

Інформуючи членів делегації, Л. Кравчук, сказав, що нині Союзу РСР як такого вже не існує. Розпалися і його старі виконавчі структури. Поки що не досить ефективно працює і недавно створений Тимчасовий комітет з питань управління народним господарством. Оголошено перехідний період, під час якого має визначитися доля колишнього Союзу. Україна ж нині має розв'язати головну проблему: припинити спад в економіці. Для цього необхідно створити горизонтальний міжреспубліканський економічний союз і відповідну структуру управління економічними зв'язками. Якщо не зробити цього, то відбудеться страшна економічна катастрофа.

Існує і другий бік проблеми. Після прийняття Акта проголошення незалежності України відчувається упереджене ставлення центру до неї. Деякі великі підприємства припиняють зв'язки з українськими партнерами, тобто, ведеться певний тиск на республіку. Проте, продовжив Л. Кравчук, ми сподіваємося, що наступний референдум підтвердить прагнення України до незалежності. А поки треба колективно, разом з іншими республіками, вирішувати найгостріші питання. По-перше, питання економічних взаємин, не забуваючи, що, крім єдиного економічного простору колишнього Союзу, Україна має виходити і на світові ринки; по-друге — колективної оборони; по-третє — питання спільної охорони кордонів. Решта — за самими республіками.

Далі Л. Кравчук відповів на запитання Ф. Андріссена. Зокрема, говорячи про повноваження, які Україна передасть міжреспубліканському комітетові, Голова Верховної Ради повідомив, що Україна вивозить в інші республіки 18 відсотків виробленого у нас валового національного продукту. Майже стільки ж і ввозить. От комітет і повинен узяти під контроль цю частку, а не всю економіку країни. Щоб запобігти подальшому зростанню інфляції і захистити споживчий ринок, планується введення власної валюти, а до цього — застосування системи купонів багаторазового використання. Звичайно, що й інші республіки можуть вжити подібних заходів. Тому Україна готова взяти участь у створенні відповідної установи для координації валютних відносин, але виходити на прямі зв'язки з іншими країнами світу прагне сама. Треба визначитися, сказав Л. Кравчук, яку силу і авторитет матимуть українські гроші. Ми маємо пройти шлях, яким ще не йшли.

Глава зарубіжної делегації запитав, чи проводитиме Україна незалежну зовнішню політику. Ми цього прагнемо, відповів Л. Кравчук, але вважаємо, що на перехідному етапі певна координація має бути. На зауваження про те, що зовнішню політику не можна відірвати від питань безпеки, які мають вирішуватися колективно, відповів Д. Павличко. Зокрема він сказав, що українська держава підписала документи про встановлення дипломатичних відносин з Угорщиною та Польщею. Закордонні сусіди не мають до нас жодної претензії. Крім того, продовжив Д. Павличко, ми були б ради, якби ядерну зброю, розташовану на території республіки, було б знищено відповідно до радянсько-американського договору. Взагалі, зовнішня політика має бути спрямована на поліпшення життя власного народу, а не на участь у військових блоках тощо.

Л. Кравчук підкреслив, що розглядається питання про правонаступництво попередніх міжнаціональних угод, підписаних Радянським Союзом, але в межах інтересів України і на основі нейтралітету.

Того ж дня делегація мала розмову з міністром закордонних справ України А. Зленком. Пізніше у Кабінеті міністрів відбулася її зустріч з міністром з питань власності і підприємництва В. Лановим, іншими представниками виконавчої влади.

Увечері делегація відбула з Києва.

Олексій ЄВСІКОВ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Парламентська хроніка

ПІШОВ ТУДИ, НЕ ЗНАЮ, КУДИ

Ранкове засідання 12 вересня

130 депутатів знову не вийшли на роботу, маю на увазі пленарне засідання. Це не дозволило ухвалити Закон про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР. Втім далася взнаки не тільки відсутність багатьох парламентаріїв, а й те, що чимало із зареєстрованих просто не взяли участі в голосуванні. Табло постійно фіксувало від 20 до [illegible] осіб, які зовсім не висловилися з того чи іншого питання. Це означає, що, зареєструвавшись, вони покинули зал, а, можливо, й просто намагалися зірвати прийняття Закону конституційною більшістю. Депутат В. Московка запропонував вважати, що той, хто не опротестовуючи пункт законопроекту, який ставиться на голосування, натискує кнопку «проти», саботує роботу Верховної Ради. Однак не допомогло й те, що депутати погодилися приймати Закон про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) України поіменним голосуванням. За виключенням преамбули Конституції проголосували всього 295 депутатів, троє було проти, 9 утрималися, а 13 все ж таки не голосували. Законопроект відкладено.

Депутат О. Шевченко вніс пропозицію дати доручення Секретаріату Верховної Ради підготувати протягом двох годин звіт про те, де перебувають 130 депутатів, з яких причин вони відсутні.

Втім, з репліки депутата В. Філенка стало зрозуміло, що — де перебувають 129 — його цікавить, але не так, як те, де перебуває Голова Верховної Ради.

— Можна не обговорюючи, — сказав він, — прийняти таке рішення: терміново відкликати Голову у Верховну Раду, бо він веде президентську кампанію, замість того, щоб організувати роботу Верховної Ради. Навіщо нам такий президент, коли у Верховній Раді ладу немає?

А по-друге, депутат В. Філенко запропонував привітати І. Плюща (головуючого на засіданні) з 50-річчям. Депутати оплесками відгукнулися на цю останню пропозицію. А перша здалася тенденційною. Особливо після пояснень І. Плюща:

— Сьогодні саме у ці хвилини Голова Верховної Ради приймає делегацію, зокрема, віце-президента комісії Європарламенту пана Андріссена.

Сподіваюся, що інформацію про місце перебування решти депутатів, велика частина з яких систематично ігнорує роботу пленарних засідань сесії, отримають не лише парламентарії, так би мовити, для внутрішнього використання, а й преса. Аби виборцям стало нарешті відомо, наскільки ефективно їхні обранці працюють у парламенті. Напевно, така інформація змусить, нарешті, парламент прийняти Закон про статус народного депутата, про порядок його відкликання тощо. А виборці, впевнена, зможуть ним уміло скористатися, щоб позбутися баласту у Верховній Раді, органі, що має виражати волю народу України. Бо, врешті, і прийнятим у другому читанні Законом «Про правонаступництво України» стверджується, що з моменту проголошення незалежності України найвищим органом державної влади є Верховна Рада України в депутатському складі Верховної Ради Української РСР. Але життя не стоїть на місці. Можливо, комусь з депутатів просто набридло виконувати свої обов'язки, або виборцям набридло докоряти собі, що зробили не той вибір? От, здається, й настав час. Адже проголосивши незалежність, парламент має докласти титанічних зусиль у законодавчому процесі, а не зривати його день у день. Втім, один з доленосних законів «Про правонаступництво України», що відкриває зелене світло утвердженню незалежності, Верховна Рада все ж таки прийняла на ранковому засіданні. Однак зазначу: у постатейному голосуванні поправок все ж таки не брали участі від 19 до 34 чоловік.

А коли почали розглядати наступний законопроект «Про громадянство України» (з доповіддю в цьому питанні виступав депутат В. Сметанін), у багатьох парламентаріїв знайшлися більш невідкладні справи — вони покидали зал, бо голосувати ж не треба, а тільки слухати, задавати питання, виступати. Думаю, що депутати, які не беруть участі в роботі над законопроектом в ході пленарного засідання, потім, вже при постатейному голосуванні, не здатні визначитися.

У законопроекті «Про громадянство України» є чимало нових для нашого законодавства моментів. Зокрема, закріплюється положення Декларації прав людини про те, що ніхто не може бути позбавлений свого громадянства чи права змінити його. У першому проекті цього Закону передбачалося позбавлення громадянства. Ще донедавна залишалося спірним питання про подвійне громадянство — України і Союзу. Законопроектом же передбачено, що існує єдине республіканське громадянство, зрозуміло, із введенням у республіці своїх паспортів. Крім того, відповідно до Конвенції про громадянство заміжніх жінок закріплюється положення про те, що ні шлюб, ні його розірвання з іноземними громадянами автоматично не позначаються на громадянстві дружини або чоловіка. Передбачено й збереження громадянства України особами, які проживають за межами республіки, захист державою своїх громадян за кордоном.

За якими ж принципами набувається громадянство України? Їх три: право крові, право землі і право дарування, тобто мається на увазі — за народженням, через прийняття громадянства України, поновлення громадянства за походженням. Приміром, дитина, батьки якої були на момент її народження у громадянстві України, визнається громадянином України, незалежно від місця її народження. Цього принципу дотримуються багато держав різних континентів світу. А якщо шлюб змішаний, то при визначенні громадянства дитини виходитимуть з принципу рівноправ'я сторін у шлюбі. Тобто громадянство визначатиметься в залежності від місця народження дитини, постійного проживання батьків або за погодженням між батьками. Якщо ж дитина народилася від осіб без громадянства, або її було знайдено на території республіки, вона вважається громадянином України.

Як бачимо, законопроектом закріплюються чимало прав і свобод людини, яких досі громадяни в нашому суспільстві не мали. Депутати, що взяли участь в обговоренні цього документа, внесли ще ряд пропозицій і зауважень, що будуть проаналізовані постійною Комісією з прав людини у ході підготовки до другого читання.

Світлана ПИСАРЕНКО,
парламентський оглядач «Голосу України».

Є В ДОНБАСІ ЛІБЕРАЛИ

ДОНЕЦЬК. 12 (Кор. Укрінформ). Іменинниками почувають себе ліберали України. Сьогодні вони зібралися в шахтарському місті на установчий з'їзд Ліберальної партії України, який тут відкрився. В його роботі візьмуть участь триста делегатів.

До складу ініціативного комітету увійшли керівники промислових підприємств, підприємці, вчені-економісти представники творчої інтелігенції Донбасу та інших регіонів республіки. Очолив роботу по організації з'їзду молодий підприємець, генеральний директор британо-радянської компанії «Айбіель» І. Р. Маркулов, який, можливо, і очолить нову політичну партію.

Учасники з'їзду передбачають, що ЛПУ матиме тісні ділові зв'язки з лібералами Західної Європи. Серед головних цілей партії — залучення зарубіжних інвестицій в економіку України. З'їзд має намір затвердити програму і статут партії. Вона діятиме відповідно до Конституції України.

Телеграфним рядком з Чернівців

ПУТИНА НА ДНІСТРІ

Екологічні катастрофи ще не до кінця вбили ріку: у неводах буковинських рибалок, які почали путину на водосховищі Дністровської ГЕС, тріпочуться ситі соми, судаки, лящі та інша риба, яка потрапить у магазини області.

СВЯЩЕНИКИ У КАЗАРМАХ

Віднині на всі урочистості у чернівецькому військовому гарнізоні запрошуються священнослужителі, які проводять богослужіння у солдатському клубі, сповідують віруючих військовослужбовців, задовольняючи їхні релігійні потреби.

«ЄЩЕ ПОЛЬСКА НЕ ЗГІНЕЛА...»

На віддаленому хуторі Ариццтя Сторожинецького району, де проживають поляки, з ініціативи місцевої влади організовано курси вивчення польської мови. Виконком сільської Ради взяв під свою опіку польський фольклорний ансамбль «В'юнечек».

КРАЩЕ ЗАПЛАТИТИ ЗРАЗУ

За 200 тисяч карбованців стала власником брокерського місця Буковинської універсальної біржі агрофірма «Батьківщина» Новоселицького району. Її керівники задоволені, адже, купуючи і продаючи без втручання посередників, фірма зекономить значно більшу суму.

Василь БАБУХ,
власний кореспондент «Голосу України».

Три дні серпня: факти, біль, надія

З ПІВОСТРОВА НА ОСТРІВ...

З третьої спроби завершила свою роботу позачергова сесія Верховної Ради Кримської АРСР. На початку останнього дня її роботи Голова Верховної Ради КрАРСР М. Багров ініціативу взяв у свої руки: «Я маю право на позачерговий виступ». І таки виступив. І депутати не заперечували. «Не знаю, чи багато бажаючих знайдеться сьогодні на моє місце...» — сказав Микола Васильович. Бажаючих навіть серед нечисленних у Кримській Верховній Раді демократів і справді не було, бо розуміли — в тому кріслі не всидиш.

М. Багров не просто всидів, а й провів програму-максимум. Не допустивши обговорення своєї діяльності під час путчу, він несподівано запропонував проголосувати за вотум довіри... собі. І, спираючись на колишню комуністичну більшість, довіру отримав. А потім «витяг» у президію майже всіх її колишніх членів, які, скомпрометувавши себе під час путчу, подали перед тим у відставку. Отже, години, витрачені депутатами на формулювання того, як партійні, радянські органи та засоби масової інформації реагували на путч, витрачені марно: формулювання кожен може тлумачити на свою користь. І буде правий. Випустила пару напруження сформована комісія, яка займається розглядом діяльності посадових осіб під час путчу. Справа, здається, надійно похована, бо хай той, хто без гріха, перший кине камінь... Сформовано ще дві комісії: по передачі на баланс Верховної Ради майна з рескому КПУ та майна КПРС. Справа нагальна, бо ходити коридорами будинку Верховної Ради незручно: частина приміщення, яка належала рескому, опечатана.

Докорінно змінені під час сесії прийнятий закон Кримської АРСР про органи державної влади, який діятиме до прийняття Конституції, а також положення про Раду Міністрів та органи місцевого самоврядування.

По ходу сесії прийнято рішення про створення Всекримського акціонерного товариства, яке взяло на себе туристичний бізнес на існуючій матеріальній базі.

Затверджено двох представників Кримської АРСР у Раді Союзу. Обрано одного до Ради республіки. І, нарешті, Президія Верховної Ради одержала від сесії «карт-бланш» на формування як конституційної комісії, так і на розробку концепції Основного закону, який, за словами М. Багрова, потребує докорінної зміни.

Отже, комуністичний острів Крим поки що збережено. Влада в тих же руках, бюст Леніна, як і колись, стоїть у залі засідань Верховної Ради.

Костянтин ПАРИШКУРА,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Київ — Сімферополь.

ПІД «ФЛАГОМ РОДИНЫ»

У Севастополі триває скандал навколо газети Червонопрапорного Чорноморського флоту «Флаг Родины» та її редактора Я. Князєва. Газета вміщувала всі повідомлення сумнозвісного ДКНС не тільки під час путчу, а й 22 серпня, хоча вже напередодні, коли верстався номер, було відомо, що державний заколот не вдався.

На минулій позачерговій сесії міськради було прийнято рішення звернутися до засновника газети — Міністерства оборони СРСР та видавця — військової ради ЧЧФ з вимогою звільнити редактора з посади. Проте газета продовжує виходити за його підписом.

Олександр ПЕТРУСЬ.
Севастополь.

Спільно

ДОПОМОЖЕМО УРЯДУ. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО

18-го ВЕРЕСНЯ ПРОЙДЕ МІЖНАРОДНИЙ СИМПОЗІУМ

Український уряд виявляє у підходах до становлення ринку певну міру дилетантизму: р-раз — і віддали Росії всю ядерну зброю, що базується на території республіки, р-раз — і закликали підприємства віддавати половину валюти до республіканського фонду. Отже, як бачимо, відсутня цілісна концепція. Але ж доля України у союзному національному доході сягає 40 відсотків.

Такими словами аргументував генеральний директор Українського центру «Ринок» В. Черевань необхідність проведення міжнародного симпозіуму на тему «Український ринок в умовах незалежності». В оргкомітеті — Л. Кравчук, В. Фокін, інші члени уряду. Серед організаторів — Спілка орендарів і підприємців України, Асоціація малого бізнесу, Республіканський центр зайнятості, Спілка юристів України, Спілка фермерів України. Вже дали згоду взяти участь у симпозіумі представники країн усієї Східної Європи, Австрії, Франції, США, Мальти, що свідчить про зацікавленість світового бізнесу в інтеграції України до своїх структур.

Тільки треба подолати деякі стереотипи та упередження, застарілі законодавство... Міркуйте самі: в Польщі та Угорщині «пропадає» врожай хліба, взагалі перевиробництво сільськогосподарської продукції — а українські кордони на великому замку, незважаючи на загрозу голоду. Та й нашим підприємствам є чим торгувати, але знову ті ж самі проблеми, що дісталися у спадок від горезвісного союзного уряду, заважають.

До речі, долати протиріччя на симпозіумі збираються також і представники колишніх складових Союзу РСР, а нині — суверенних держав. Представники всіх — у числі учасників.

Отже, якщо є бажаючі взяти участь — адреса проведення симпозіуму: Київ, вулиця Мельникова, 36/1, Центр «Ринок», телефони — 213-76-00 та 211-44-01.

Дмитро ЧЕРВІНЕЦЬ.

Коротко

І ОЖИВЕ ДОБРА СЛАВА

У Запорізькому державному університеті в рамках святкування 500-річчя запорозького козацтва розпочала свою роботу Всеукраїнська наукова конференція «Запорожжя в історії та культурі». Більше 130 учених з України та з-поза її меж зголосилося взяти участь у її роботі. На трьох сесіях — історичній, літературознавчій та мовознавчій буде заслухано більше 70 повідомлень та доповідей.

Олександр КРИВОШЕЙ.
Запоріжжя.

Це ж треба!

ЗВІДКИ НАМ УЗЯТИ КРАМ?

Перед початком всесоюзного референдуму голова Липовецької Ради народних депутатів Микола Пасєка з обуренням сприйняв повідомлення про те, що члени місцевої організації УРП хочуть встановити над райвиконкомом синьо-жовтий прапор. Тоді апаратники називали його бандерівським. Від березневих подій минуло менше півроку, і ситуація докорінно змінилася.

Тепер райвиконком департизовано, всі його представники раптом стали затятими і переконаними демократами. Над адміністративним будинком встановлено національний стяг. А над сільвиконкомом — поки що ні. Директор Липовецького райпобутоб'єднання Григорій Гнатюк сказав, що райвиконком замовляв їм 50 синьожовтих прапорів, а пошити їх нема з чого — крам весь вийшов...

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінницька область.

Телеграфним рядком з Луцька

ВОЛИНЬ — САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

Кількаденний візит заступника генерального директора товарно-фондової біржі з міста на Неві Анатолія Карташова на Волинь завершився успішно. Є попередня домовленість по створенню в Санкт-Петербурзі Волинського торгового дому.

ШКОЛА МИСТЕЦТВ

При середній школі № 11 створено школу мистецтв, у якій, крім загальноосвітніх предметів, діти вивчатимуть музику, фотосправу, оволодіватимуть секретами образотворчого мистецтва тощо.

ГАЗЕТА І РИНОК

Мале підприємство «Інформаційно - комерційний центр» працюватиме на базі обласної газети «Радянська Волинь». Центр надаватиме в оренду газетну площу підприємствам, колгоспам, організаціям, а також окремим громадянам.

ВІДНОВЛЕНО СЕМІНАРІЮ

Волинська духовна семінарія відкрила двері своїм першим студентам. Зараховано 40 чоловік.

ПАМ'ЯТНИК, ЄДИНИЙ У СВІТІ

Більше 50 років Василь Гаврилюк збирає поштові листівки, марки, сувенірні знаки та медалі. Колекціонер — неодноразовий учасник різноманітних виставок. Нещодавно його багата колекція поповнилася сувенірними доларами Канади, присвяченими 100-річчю поселення українців на її землі та єдиному в світі пам'ятнику «Українська писанка».

Богдан БЕРЕКЕТА.

...пня: факти, біль, надія

...ВА НА ОСТРІВ...

...дали перед тим у від... Отже, години, витра...путатами на формулю...тогo, як партійні, ра... органи та засоби ма...формації реагували ... витрачені марно: ...ювання кожен може ... на свою користь. ...правий. Випустила па...руження сформована ..., яка займається роз... діяльності посадових ... час путчу. Справа, ..., надійно похована, ... той, хто без гріха, ... кине камінь... Сфор... ще дві комісії: по ... на баланс Верхов... майна з рескому ... майна КПРС. Справа ..., бо ходити коридо...будинку Верховної Ра...ручно: частина примі..., яка належала реско...печатана.

...рінно змінені під час ... закон Крим... АРСР про органи дер... влади, який діятиме ...няття Конституції, а ...положення про Раду Міністрів та органи місцевого самоврядування.

По ходу сесії прийнято рішення про створення Всекримського акціонерного товариства, яке взяло на себе туристський бізнес на існуючій матеріальній базі.

Затверджено двох представників Кримської АРСР у Раді Союзу. Обрано одного до Ради республіки. І, нарешті, Президія Верховної Ради одержала від сесії «картбланш» на формування як конституційної комісії, так і на розробку концепції Основного закону, який, за словами М. Багрова, потребує докорінної зміни.

Отже, комуністичний острів Крим поки що збережено. Влада в тих же руках, бюст Леніна, як і колись, стоїть у залі засідань Верховної Ради.

Костянтин ПАРИШКУРА,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Київ — Сімферополь.

...АГОМ РОДИНЫ»

..., хоча вже напередод...ли верстався номер, бу...домо, що державний за... не вдався.

... минулий позачерговий ...міськради було прийня...ня звернутися до за...ка газети — Міністерства оборони СРСР та видавця — військової ради ЧЧФ з вимогою звільнити редактора з посади. Проте газета продовжує виходити за його підписом.

Олександр ПЕТРУСЬ.
Севастополь.

Спільно

...ЖЕМО УРЯДУ. ...ЕКТУАЛЬНО

...ЙДЕ МІЖНАРОДНИЙ СИМПОЗІУМ

...дах до становлення рин... — і віддали Росії всю ...торії республіки, р-раз ... половину валюти до ...бачимо, відсутня цілісна ...союзному національному

... Спілка фермерів Ук... Вже дали згоду взяти ... у симпозіумі пред... ...них країн усієї Східної ..., Австрії, Франції, ..., Мальти, що свідчить ...цікавленість світового ... в інтеграції України ...вих структур.

...льки треба подолати де...стереотипи та упереджен...заріжле законодавст... Міркуйте самі: в Поль... Угорщині «пропадає» ... хліба, взагалі пере...обництво сільськогосподарської продукції — а українські кордони на великому замку, незважаючи на загрозу голоду. Та й нашим підприємствам є чим торгувати, але знову ті ж самі проблеми, що дісталися у спадок від горезвісного союзного уряду, заважають.

До речі, долати протиріччя на симпозіумі збираються також і представники колишніх складових Союзу РСР, а нині — суверенних держав. Представники всіх — у числі учасників.

Отже, якщо є бажаючі взяти участь — адреса проведення симпозіуму: Київ, вулиця Мельникова, 36/1, Центр «Ринок», телефони — 213-76-00 та 211-44-01.

Дмитро ЧЕРВІНЕЦЬ.

Це ж треба!

...АМ УЗЯТИ КРАМ?

... подій минуло менше ...оку, і ситуація докорін...мінилася.

...пер райвиконком депар...вано, всі його представ... раптом стали затятими ...реконаними демократа...

Над адміністративним ...ном встановлено націо... стяг. А над сіль...комом — поки що ні.

Директор Липовецького райпобутоб'єднання Григорій Гнатюк сказав, що райвиконком замовляв їм 50 синьо-жовтих прапорів, а пошити їх нема з чого — крам весь вийшов...

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінницька область.

Телеграфним рядком з Луцька

ВОЛИНЬ — САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

Кількаденний візит заступника генерального директора товарно-фондової біржі з міста на Неві Анатолія Карташова на Волинь завершився успішно. Є попередня домовленість по створенню в Санкт-Петербурзі Волинського торгового дому.

ШКОЛА МИСТЕЦТВ

При середній школі № 11 створено школу мистецтв, у якій, крім загальноосвітніх предметів, діти вивчатимуть музику, фотосправу, оволодіватимуть секретами образотворчого мистецтва тощо.

ГАЗЕТА І РИНОК

Мале підприємство «Інформаційно - комерційний центр» працюватиме на базі обласної газети «Радянська Волинь». Центр надаватиме в оренду газетну площу підприємствам, колгоспам, організаціям, а також окремим громадянам.

ВІДНОВЛЕНО СЕМІНАРІЮ

Волинська духовна семінарія відкрила двері своїм першим студентам. Зараховано 40 чоловік.

ПАМ'ЯТНИК, ЄДИНИЙ У СВІТІ

Більше 50 років Василь Гаврилюк збирає поштові листівки, марки, сувенірні знаки та медалі. Колекціонер — неодноразовий учасник різноманітних виставок. Нещодавно його багата колекція поповнилася сувенірними доларами Канади, присвяченими 100-річчю поселення українців на її землі та єдиному в світі пам'ятнику «Українська писанка».

Богдан БЕРЕКЕТА.

Передплата-92

ГАЗЕТУ, ЯК ХЛІБ,— У КОЖЕН ДІМ

На Чернігівщині діють кілька груп підтримки «Голосу України». Про свою діяльність та плани розповідають активні пропагандисти газети.

Анатолій ЗАГУМЕННИЙ, депутат міськради (м. Ніжин):

— Ніжинська група підтримки «Голосу України» має вже певні результати. Мої співробітники всі передплатили цю газету, та й багатьох ніжинців ми переконали, що «Голос України» потрібно мати у кожному домі — адже це головна газета республіки. І не тільки за ...титулом, а ...за демократичністю, з...ністю слова. Про це я говорив також з заступником голови міськради О. Лазаренко, яка обіцяла нашій групі всіляку підтримку. Проте є й проблеми: бракує рекламних матеріалів, міськрайонна газета жодним словом не обмовилась про появу нового видання в республіці.

Анатолій САВЧЕНКО, голова районного товариства бджолярів-любителів, депутат районної Ради (м. Корюківка):

— Був свідком, як «Голос України», немов листівку, вивісили неформали у місті. Один чоловік хотів зірвати її: не допущу, мовляв, на Корюківщину націоналістичної зарази! Довелось пояснити, що це — газета Верховної Ради України.

Люди мало знають головну газету республіки, їй потрібна гарна реклама по радіо, телебаченню. Я особисто провів розмову про «Голос України» з 330 виборцями, багато хто з них записав індекс, назву, ціну видання. Такі бесіди проводять і мої друзі-депутати. Говорив і з головами деяких колгоспів, чому б їм не передплатити за свій кошт газету хоча б ветеранам цих господарств?

Сергій ТРЕГУБЕНКО, головний метролог сирзаводу (м. Мена):

— У нашому колективі вже немає, як раніше, розповсюджувачів преси. Кожен сам визначається, що йому передплатити на наступний рік. Після 19 серпня ж люди взагалі не поспішають оформлювати передплату, і це зрозуміло: неясно, які газети будуть закриті, як надходитиме преса з Москви і т. п. Я вже провів кілька розмов про «Голос України» з своїми однодумцями. Основна ж агітаційна робота буде проводитись під час збирання підписів для реєстрації Л. Кравчука кандидатом у Президенти. Наша група виникла з власної ініціативи, без «вказівок зверху». Будемо ходити по людях, агітувати за Л. Кравчука, за «Голос України».

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ ЧЕРНІГІВЩИНИ!

Якщо ви бажаєте створити групи підтримки «Голосу України», маєте цікаві пропозиції щодо її розповсюдження — телефонуйте нашому власному кореспонденту у Чернігові **ПАВЛЕНКУ Сергію Олеговичу.** Телефон корпункту: **95-74-18.**

Пропозиція

«...КОМУНІСТАМ — ПОЯСНЮВАТИ БЕЗПАРТІЙНИМ»

До редакції надійшов лист від, мабуть, найстарішого прихильника української валюти. Йдеться саме про вік — Максимові Іллічу Буринді з Горлівки Донецької області вже 94, до того ж він інвалід громадянської війни (1918—1921). Невідомо, правда, на чиєму боці воював шановний М. Буринда, адже, виходячи з тексту листа, можна припустити як.., так і...

Перш за все у дописі пропонується «...обмін робити на російські ...9 карбованців, при цьому обов'язково дізнаватися, де й завдяки чому накопичені. Якщо за допомогою спекуляції й хабарництва — негайно спалювати». Далі — більше: «Ціни зменшити на всі групи товарів і продукти харчування. Через газети попередити про це спекулянтів [Попереджаємо! — Д. Д.] і чесних громадян. За недобросовісну роботу знімати з посад й висилати за межі трудової і чесної республіки України...».

Щоправда, останній пасаж не стосується безпосередньо введення грошової одиниці в дію, але, у поєднанні з наступним, є концептуальною знахідкою для молодших економістів. Хоча вони чомусь гребують подібним: «Кожен незаконно придбаний автомобіль... конфіскувати у державний фонд. Бажаючих виїхати до Росії не затримувати [а от цього й сьогодні ніхто не робить — Д. Д.], їхнє майно продавати тим, хто повертається з Канади».

«Податки з усіх підприємств перераховувати у місто Київ — столицю України до державного бюджету. Ці кошти тримати під військовою охороною (мабуть, республіканської гвардії — Д. Д.), а також проводити щоденний облік».

І, напевно, найголовніше: «Враховуючи нинішню ситуацію, комуністам займатися не агітацією, а конкретною справою — пояснювати безпартійним, що лише праця робить чесною людину, а не скритий обман [І — Д. Д.]. Видати закон про кримінальну відповідальність за брехню, всі укази й постанови виконувати. Військове патрулювання закінчувати о двадцять третій нуль-нуль. Алкогольні напої не продавати, а алкоголіків судити (це ми вже проходили, хоча нове — це добре забуте старе. — Д. Д.)».

Отже, чому б не прислухатися до досвідченої людини, не перейняти досвід. Прошу вважати лист М. Буринди його особистою пропозицією.

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ,
в. о. завідуючого відділом економіки «Голосу України».

Фото Олексія ВАЩЕНКА.
Між клубом і їдальнею — один крок.
Тож кроком — руш!

Класично

ГОРІЛЧАНІ РІКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Працівники Донецького робітничого контролю були здивовані, зазирнувши в «засіки» крамниці № 3 Донецького металургійного заводу. Там вони знайшли 9 тисяч 600 пляшок горілки, які давно мали бути проданими. Але завмаг В. Макаревич та завідуюча відділом І. Лаврова вирішили посвоєму. Вони збиралися укласти договір з Московським міськторгом про обмін кількох-сот ящиків з горілкою на товари підвищеного попиту, котрі потім планували пустити в обіг малого підприємства, що створюється на базі крамниці.

Агентство «СХІД».

ГОЛОС Укра...

Передплата-92

АЗЕТУ, ЯК ХЛІБ,—У КОЖЕН ДІМ

Чернігівщині діють кі- руп підтримки «Голо- раїни». Про свою ді- ть та плани розповіда- тивні пропагандисти

толій ЗАГУМЕННИЙ, т міськради (м. Ні-

Ніжинська група під- «Голосу України» же певні результати. півробітники всі перед- и цю газету, та й ба- ніжинців ми переко- що «Голос України» но мати у кожному до- адже це головна газе- публіки. І не тільки за м, а за демократич- з нністю слова. я говорив також з за- ком голови міськради заренко, яка обіцяла групі всіляку підтрим- оте є й проблеми: бра- рекламних матеріалів, айонна газета жодним не обмовилась про нового видання в рес- і.

толій САВЧЕНКО, го- районного товариства бджолярів-любителів, депутат районної Ради (м. Корюківка):

— Був свідком, як «Голос України», немов листівку, вивісили неформали у місті. Один чоловік хотів зірвати її: не допущу, мовляв, на Корюківщину націоналістичної зарази! Довелось пояснити, що це — газета Верховної Ради України.

Люди мало знають головну газету республіки, їй потрібна гарна реклама по радіо, телебаченню. Я особисто провів розмову про «Голос України» з 330 виборцями, багато хто з них записав індекс, назву, ціну видання. Такі бесіди проводять і мої друзі-депутати. Говорив і з головами деяких колгоспів, чому б їм не передплатити за свій кошт газету хоча б ветеранам цих господарств?

Сергій ТРЕГУБЕНКО, головний метролог сирзаводу (м. Мена):

— У нашому колективі вже немає, як раніше, розповсюджувачів преси. Кожен сам визначається, що йому передплатити на наступний рік. Після 19 серпня ж люди взагалі не поспішають оформлювати передплату, і це зрозуміло: неясно, які газети будуть закриті, як надходитиме преса з Москви і т. п. Я вже провів кілька розмов про «Голос України» з своїми однодумцями. Основна ж агітаційна робота буде проводитись під час збирання підписів для реєстрації Л. Кравчука кандидатом у Президенти. Наша група виникла з власної ініціативи, без «вказівок зверху». Будемо ходити по людях, агітувати за Л. Кравчука, за «Голос України».

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ ЧЕРНІГІВЩИНИ!

Якщо ви бажаєте створити групи підтримки «Голосу України», маєте цікаві пропозиції щодо її розповсюдження — телефонуйте нашому власному кореспонденту у Чернігові **ПАВЛЕНКУ Сергію Олеговичу**. Телефон корпункту: **95-74-18.**

Праведники землі української

І В ОПАЛІ ВОНИ НЕ ВПАЛИ

Нинішнього року відзначається 135-річчя з дня народження видатного українського історика та державного діяча Михайла Грушевського. Довгий час ім'я й праці вченого незаслужено замовчувалися, тому не дивно, що й про нього самого ми знаємо дуже мало. І, мабуть, далеко не всім відомо, що довгі роки його пов'язувала велика дружба з Дмитром Яворницьким, дослідником історії запорозького козацтва. Це знайомство тривало багато років і підтримувалося постійним листуванням (з ним і досі незнайомий наш читач).

За спогадами Серафими Яворницької, глибоко вразила Дмитра Івановича смерть Грушевського (помер 1934 року на Кавказі). Яворницький сам вже був слабий та хворий, через що не міг виїхати на залізничний вокзал, щоб зустріти вагон з труною друга. Він попросив дружину поїхати на вокзал, і опісля цікавився, чи багато народу вийшло зустрічати вагон. Та ніякої зустрічі не було, виявляти інтерес до опального академіка було вже небезпечно.

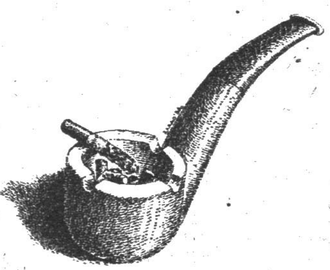
Так на довгі роки були повергнуті у забуття ці двоє великих людей. І слава Богу, що часи міняються.

Інформаційне агентство «Євро-ІКС».

Дещо про дефіцит

ЦИГАРКИ В ТРИЗУБАХ...

Цигарки «Галицькі» Монастириської тютюнової фабрики, що на Тернопільщині, мабуть, випущено для жінок, які представляють Україну на всіх високих рівнях. При їх виробництві не застосовуються отруйні масла, тому шкоди ані здоров'ю, ані солідним кабінетам вони не завдають. А красива упаковка з українською символікою, тризубом, повинна підказувати присутнім, з ким вони мають справу.

...А ТАКОЖ У КВАТИРКАХ

У селі Гюнівці Кам'янсько-Дніпровського району Запорізької області великим успіхом користуються цигарки «Ватра»... двометрової довжини. Місцева торгівля налагодила прямий зв'язок із однією з тютюнових фабрик України. Некондиційний товар продається кілограмами значно дешевше, ніж «Camel» чи «Marlboro». Двометрові цигарки — екологічно чисті, їх кінець можна висунути у кватирку, аби не диміти і не смітити у хаті. Місцеві курці стверджують, що однієї такої цигарки вистачає більш як на тиждень.

Інформаційне агентство «Євро-ІКС».
Мал. Влада ПАЛАНКОВА.

Чорнобиль

ПОВЧИМОСЬ ДЕЗАКТИВАЦІЇ

Як відновити величезні території України, забруднені внаслідок чорнобильської катастрофи? Як зробити, щоб радіонукліди не потрапили в підземні води, або як очистити їх, якщо вони вже забруднені? Як вчинити із сотнями могильників, що знаходяться в тридцятикілометровій зоні?

Ці проблеми становлять один з важливих напрямів роботи Мінчорнобиля України й інших міністерств і відомств, наукових установ республіки, причетних до ліквідації наслідків аварії. Та поки що тут більше питань, ніж відповідей.

Ось чому неабиякий інтерес викликає приїзд на Україну групи спеціалістів зі США, які мають значний досвід у відновленні грунтів та підземних вод. До її складу входять Г. Дунбар, Р. Брайсер, Ч. Бурке, Е. Каннінхем, Б. Джордан, Д. Лірі. Представляють вони фірми «Лос Аламос Технікал Ассошейтс» і «Фар Іст Енвіронмент», які здійснюють комплекс робіт з дезактивації природного середовища, будинків і споруд, знають «секрети» поводження з радіоактивними відходами, їх захоронення, а також складування і зберігання радіоактивних матеріалів. Словом, це ті знання, яких нам сьогодні так бракує.

За час перебування в Києві — а воно завершиться 20 вересня — гості матимуть зустрічі й розмови з працівниками Мінчорнобиля, з представниками Академії наук України, НВО «Прип'ять», Мінприроди, інших відомств, відвідають чорнобильську зону. За результатами спільної праці є намір розробити проект проведення дезактиваційних робіт і здійснення технічних консультацій.

Василь КОВАЛЬЧУК, працівник Мінчорнобиля України.

Пропозиція

«...КОМУНІСТАМ — ПОЯСНЮВАТИ БЕЗПАРТІЙНИМ»

редакції надійшов лист абуть, найстарішого при- ка української валюти, я саме про вік — Мак- Іллічу Буринді з Горлів- нецької області вже 94, о ж він інвалід грома- ої війни (1918—1921). мо, правда, на чиєму оював шановний М. Бу- адже, виходячи з тексту можна припустити як..,

ш за все у дописі про- ться «...обмін робити на ькі 0 карбованців, ьому обов'язково дізна- де й завдяки чому на- ені. Якщо за допомогою яції й хабарництва — о спалювати». Далі — : «Ціни зменшити на всі товарів і продукти хар- я. Через газети попере- про це спекулянтів (По- каємо! — Д. Д.) і чес- омадян. За недобросо- роботу знімати з посад илати за межі трудової ої республіки України...».

равда, останній пасаж не ться безпосередньо вве- грошової одиниці в дію, поєднанні з наступним, цептуальною знахідкою олодших економістів. Хо- и чомусь гребують по- : «Кожен незаконно при- й автомобіль... конфіску- державний фонд. Ба- х виїхати до Росії не за- вати (а от цього й сьо- ніхто не робить — Д. Д.), айно продавати тим, хто ається з Канади».

датки з усіх підприємств перераховувати у місто Київ — столицю України до державного бюджету. Ці кошти тримати під військовою охороною (мабуть, республіканської гвардії — Д. Д.), а також проводити щоденний облік».

І, напевно, найголовніше: «Враховуючи нинішню ситуацію, комуністам займатися не агітацією, а конкретною справою — пояснювати безпартійним, що лише праця робить чесною людину, а не скритий обман (! — Д. Д.). Видати закон про кримінальну відповідальність за брехню, всі укази й постанови виконувати. Військове патрулювання закінчувати о двадцять третій нуль-нуль. Алкогольні напої не продавати, а алкоголіків судити (це ми вже проходили, хоча нове — це добре забуте старе. — Д. Д.).

Отже, чому б не прислухатися до досвідченої людини, не перейняти досвід. Прошу вважати лист М. Буринди його особистою пропозицією.

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ, в. о. завідуючого відділом економіки «Голосу України».

Фото Олексія ВАЩЕНКА.

Між клубом і їдальнею — один крок.
Тож кроком — руш!

Кіноринок

СКІЛЬКИ КОШТУЮТЬ «ХИЖАКИ СРСР»?

Відповідь на це запитання ми, напевне, не знатимемо і після закінчення роботи вільного кіноринку, який проходить в Одесі. Адже вартість копій, виставлених на торги фільмів — то, виявляється, комерційна таємниця. Її, однак, мають право розголошувати при бажанні ті 67 організацій-покупців, що відрядили сюди своїх представників. «Хижаки СРСР», соціальний детектив, репрезентує московський кооператив «Творчість». Окрім того, свою продукцію — загалом 44 стрічки — представили ще 27 студій та фірм. Серед них — найбільше одеських. Це, зокрема, спільне німецько-радянське підприємство «Прімодесафільм», студійні об'єднання «Одіссей», «ФБ-33», «Одеса», «Катрай». Свої фільми прагнуть продати також Гільдія акторів України, київські студії «Рось» та «Славутич», «Мосфільм» та ряд інших фірм.

Нині кіноринок в Одесі, як і два попередніх, що вже тут відбулися, має фестивальний характер. Тобто стрічки, виставлені на продаж, демонструються у кількох міських кінозалах для широкого загалу.

Ринок діятиме протягом тижня.

Галина ВЛАДИМИРСЬКА.
Одеса.

ПОГОДА

У найближчі дві доби на Україні переважно без опадів. Лише 13 вересня у південних та східних областях місцями невеликий дощ. Вітер західний, 5—10 метрів за секунду. Температура вночі 3—9 тепла, 13 вересня місцями в західних областях, 14 вересня по республіці на поверхні грунту заморозки 0—3 градуси. Вдень 14—19 градусів тепла.

По Києву та області сьогодні без опадів. Вітер західний, 5—10 метрів за секунду. Температура 14—19 градусів.

Фото Леоніда ПІД[illegible]О.

Чергова по випуску новин Катерина ВОРОНЕНКО.
Тел. 441-86-20

Класично

[ГО]РІЛЧАНІ РІКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

цівники Донецького ро- ого контролю були зди- , зазирнувши в «засіки» иці № 3 Донецького ргійного заводу. Там во- айшли 9 тисяч 600 пляшок горілки, які давно мали бути проданими. Але завмаг В. Макаревич та завідуюча відділом І. Лаврова вирішили по-своєму. Вони збиралися укласти договір з Московським міськторгом про обмін кількох сот ящиків з горілкою на товари підвищеного попиту, котрі потім планували пустити в обіг малого підприємства, що створюється на базі крамниці.

Агентство «СХІД».

У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ВИБОРЧІЙ КОМІСІЇ ПО ВИБОРАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

До Центральної виборчої комісії продовжують надходити протоколи про висунення політичними партіями, громадськими об'єднаннями і рухами, трудовими колективами претендентів на кандидата в Президенти України, а також заяви громадян, які самі висувають свої кандидатури.

Розглянувши ці документи Центральна виборча комісія у відповідності з виборчим законодавством видала посвідчення на право отримання підписних листів, а також бланки цих листів:

ПИЛИПЧУКУ В. М. — голові Комісії Верховної Ради України з питань економічної реформи і управління народним господарством, жителю міста Рівного, висунутому Демократичною партією України;

ТАБУРЯНСЬКОМУ Л. І. — голові виробничого кооперативу «Олімп», жителю міста Дніпропетровська, висунутому Народною партією України;

ЮХНОВСЬКОМУ І. Р. — голові Комісії Верховної Ради України з питань народної освіти і науки, жителю міста Львова, висунутому трудовим колективом Українського науково-дослідного інституту по переробці штучних і синтетичних волокон;

громадянам, які висунули свої кандидатури в претенденти на кандидата в Президенти України:

ЗАГАРСЬКОМУ В. Г. — муляру будівельної бригади колгоспу ім. Свердлова Літинського району Вінницької області, жителю села Бруслинівки цього ж району;

ФЕЩЕНКУ П. М — голові кооперативу «Політ», жителю міста Сєвєродонецька Луганської області;

ШЕСТИДЕСЯТНОМУ Ю. Я. — старшому інженерові Дністровського гідровузла, жителю селища Новодністровська Чернівецької області;

ШУХЕВИЧ - БЕРЕЗИНСЬКОМУ Ю. Р. — пенсіонерові, жителю міста Львова.

Всього станом на 10 вересня посвідчення і підписні листи одержали 28 осіб.

КАРТОПЛЯ І ЦІНИ

Для запобігання надмірному зростанню роздрібних цін на картоплю Кабінет міністрів України видав відповідне розпорядження. Раді Міністрів Кримської АРСР, облвиконкомам слід установити граничний рівень закупівельних цін на картоплю врожаю 1991 року, що продається колгоспами, радгоспами, іншими сільськогосподарськими підприємствами й організаціями, кооперативами, селянськими (фермерськими) господарствами та населенням, не вище 1200 крб. за тонну.

Прес-служба Прем'єр-міністра України.

Точка зору

МАНДАТ ДЕПУТАТА

Минуло вже два роки відтоді, як ви нас обрали народними депутатами СРСР, як минув І з'їзд народних депутатів. Пригадайте, які надії покладали ви на нас і чи виправдали ми їх?

Напевно, дуже складно однозначно відповісти на це запитання. Та ще складніше відповісти на запитання, а яку функцію ми виконуємо нині, і як це співвідноситься з сьогоднішнім днем?

Пригадайте, наші вибори — це був перший прорив демократії за всі 70 років існування нашої «соціалістичної держави». І я думаю, що перше завдання ми всі разом виконали: країна сколихнулася від сімдесятирічної сплячки.

На І з'їзді народних депутатів вперше було розкрито жахливу картину того становища, в якому знаходиться наш народ. Ми зрозуміли, що шлях, яким ми йдемо, веде в безвихідь, і очолюють цей рух догматики від КПРС. Ми всі почали потроху розуміти, що без створення нормального громадянського суспільства з усіма його атрибутами неможливо рухатися далі, ми зрозуміли, що «революція зверху» закінчилася. Почався тривалий процес еволюційного розвитку від тоталітарної імперії до демократичного суспільства. Разом з тим стало зрозуміло, наскільки суспільство не готове до цього процесу. І головне гальмо на цьому шляху — це ми всі разом узяті, наша спотворена свідомість, наша рабська, люмпенська психологія. Усвідомлення всього цього і є головним результатом даного історичного етапу. І в цьому розумінні ми всі разом зробили цю нелегку роботу.

Чи могли ми піти далі цим шляхом?

Природно, ні. І сам якісний склад з'їзду і Верховної Ради СРСР не давав змоги та й нині не дає йти далі, і республіканські Ради тоді ще лишалися старими — залякані й безправні. Ми почали розуміти, що центр боротьби за створення демократичного суспільства переміщується в республіки — там підійшла нова хвиля депутатів.

Вінцем такого демократичного процесу на Україні стало прийняття заново обраною Верховною Радою республіки Декларації про державний суверенітет, Акта про незалежність.

А що ж ми, народні депутати СРСР, робили в цей час? Одні активно включилися в політичну боротьбу: сприяли демократичному проведенню виборів у республіці, самі безпосередньо брали участь у них і стали народними депутатами в республіці, сприяли створенню нових партій і рухів, проводили велику політико-просвітню роботу в своїх округах. Інші, навпаки, пішли від активної політичної діяльності, засіли за кремлівськими стінами, втратили зв'язок зі своїми виборцями й не хотіли бачити, як розвиваються політичні процеси, що робиться в республіці, стали з особливою активністю приймати закони, що йшли врозріз з її законами. З'явилася 16-та республіка в межах Кремля й готелю «Москва», що іменується «Центр» зі своїми законами й мораллю.

Це явище мало дві передумови. Перша — вміле маніпулювання Верховною Радою (а з таким складом це особливої складності не становить), друга — не зовсім активна позиція Верховної Ради УРСР, яка ніяк не використала і ніяк не вплинула на народних депутатів СРСР від України.

Сьогодні виникає запитання, кого представляють народні обранці в 16-й республіці, формуючи делегацію на підписання союзного договору. Хто їх на це уповноважив? Народ? Виборці? Верховна Рада республіки? Чи вища законодавча або виконавча влади в республіці? Треба всім народним депутатам зрозуміти, що коли нас обирали, був один стан суспільства і була одна держава — СРСР, тепер — другий стан суспільства: нині вже реально (з прийняттям Декларації і Акта) створюється співдружність суверенних держав, і щоб не бачити цього, треба бути просто сліпим.

Я думаю, що нам, народним депутатам СРСР від України, потрібно переосмислити свої функції і своє місце в суспільному розвитку країни. І особливо важливо переосмислити їх у зв'язку з якісно новим станом нашого суспільства після прийняття союзними республіками декларацій про суверенітет.

Важливо задуматися над тим, що ми — громадяни України, і це ми всі тепер відповідаємо за долю не тільки своїх виборців, а й за долю всієї України, всього народу.

Тому, яку функцію повинен виконувати народний депутат СРСР тепер, працюючи над створенням Союзу суверенних держав?

Це дуже складне питання, відповідь на яке залежить і від політичної позиції депутата, його світогляду, і від загальної політичної культури його виборців, і від позиції Верховної Ради своєї республіки. І, що на мій погляд, особливо важливо, щоб Верховна Рада республіки не ухилялася від цього питання. Я висловлю свою точку зору. Хочу нагадати депутатам, що в грудні 1990 року перед IV з'їздом народних депутатів СРСР на зборах депутатів СРСР від України в Києві я звернувся до Голови Верховної Ради УРСР Л. Кравчука із заявою приблизно такого змісту:

«Будучи громадянином України, повністю визнаючи Декларацію про суверенітет, прошу надати мені повноваження представляти на IV з'їзді інтереси не тільки моїх виборців, а й інтереси України, а також зробити самовисування під час ротації до Верховної Ради СРСР».

Моя заява викликала різку неприязнь і нерозуміння багатьох колег, народних депутатів СРСР. Тому не зовсім зрозуміло, кого представляють у Верховній Раді СРСР депутати від України, які голосували на IV з'їзді проти визнання з'їздом Декларації про суверенітет і приймають сьогодні закони СРСР, що суперечать законам України? Як вийти з такої ситуації?

Що я пропоную.

Перше, Верховна Рада України повинна на кілька днів відкликати народних депутатів СРСР з Верховної Ради СРСР і провести спільне засідання Верховної Ради України з усіма депутатами СРСР, на якому депутати СРСР повинні урочисто визнати Декларацію та Акт про незалежність України.

Друге, розглянути питання про ротацію членів Верховної Ради СРСР для введення до складу Верховної Ради СРСР тих народних депутатів СРСР, які визнали Декларацію та Акт про суверенітет України, наділивши їх повноваженнями представляти інтереси України як суверенної держави.

Третє, запропонувати депутатам СРСР не приймати законів СРСР, які суперечать Декларації та Акту про суверенітет України. З цією метою з депутатів СРСР і України створити міжпарламентську групу для координації законотворчої діяльності Верховних Рад. Усі загальносоюзні нормативні акти повинні мати характер основ законодавства й тільки республіканські закони повинні бути законами прямої дії.

Четверте, решту депутатів СРСР, які визнали Декларацію та Акт про суверенітет, ввести в комітети і комісії Верховної Ради України з правом вирішального голосу.

П'яте, з депутатів Верховної Ради України і за участю депутатів Верховної Ради СРСР від України сформувати повноважну делегацію для підписання Договору про співдружність.

Шосте, після підписання Договору і сформування нових координуючих союзних структур Верховна Рада України повинна виступити з ініціативою скликання з'їзду народних депутатів СРСР для розгляду питання про припинення дії Конституції СРСР, Верховної Ради СРСР, Кабінету міністрів СРСР і саморозпуску з'їзду народних депутатів СРСР, складанні повноважень депутатів СРСР.

У Верховній Раді України пройшло обговорення концепції нової Конституції України. І неабияким є питання, який мандат повинен бути в депутата: імперативний чи вільний?

Різними спеціалістами на сторінках преси висловлюються різні точки зору. Одні віддають перевагу імперативному, другі — вільному. У кожного є своє обгрунтування. Та ці точки зору, напевно, треба пропустити через сьогодення, сьогоднішній рівень суспільної свідомості, рівень розвитку демократії в республіці.

Вважаю, що мандат народного депутата повинен бути імперативним і ось чому.

Наше суспільство багато в чому має ознаки тоталітарного з першими зародковими елементами демократії. Суспільство має дозріти до реальної багатопартійності, щоб виборці, голосуючи, вибирали до Верховної Ради ту чи іншу партію. Тепер люди голосують за конкретну людину, і вони мусять знати, хто буде представляти і як захищатиме їхні інтереси у Верховній Раді, повинен бути живий зв'язок депутата зі своїми виборцями. Мине час, зміняться умови, буде й у нас громадянське суспільство, і тоді ми підійдемо до вільного мандата депутата. Нині ж громадяни не готові осмислити і зробити свій вибір на користь тієї чи іншої партії, які сьогодні створюються у великій кількості. Вони йдуть до свого депутата як до єдиного, хто їм може допомогти. Зішлюся на свій досвід.

За дворічну депутатську діяльність до мене звернулися письмово зі скаргами і заявами понад 600 громадян, причому 55 відсотків звертань стосувалися житлових умов, 24 — прав громадян, 9 відсотків були юридичні питання, 12 — колективні звернення громадян. Після мого втручання 43 відсотки звернень громадян було розв'язано позитивно. Погано це чи добре? Знову відповісти однозначно на це запитання не можна. Добре, що 43 відсотки громадян розв'язали свої проблеми. І погано, що і люди роками не могли розв'язати елементарні питання і для цього було потрібне втручання союзного депутата. Причому всі ці проблеми мали розв'язати місцеві органи влади й депутати місцевих Рад.

За цей же час проведено понад 100 зустрічей у трудових колективах з метою роз'яснення основних питань політичної й економічної реформ, спрямованих на підвищення загального політичного рівня громадян. Причому особливо важливим є проведення зустрічей народного депутата у віддалених сільських районах.

І, звичайно, депутат зобов'язаний звітувати перед своїми виборцями, а виборці активно впливати на нього. Не виключено, може виникнути протиріччя між думкою депутата, волею виборців і політичною лінією депутата. Що ж робити тоді? Знову зішлюся на свій досвід.

Я завжди на зустрічах пояснюю, що коли я виступаю чи вношу якусь пропозицію на сесії Верховної Ради чи з'їзду, я виступаю від себе, від свого розуміння тієї чи іншої проблеми, й може трапитися так, що моя думка не збігається з думкою моїх виборців. У цьому разі я повинен порозумітися з ними і постаратися їх переконати у своїй правоті. Якщо цього не виходить, то є тільки один вихід: скласти з себе повноваження самому чи на вимогу виборців — і це дуже демократично. Але, як свідчить практика, таких суперечностей в мене не було. А щоб їх і надалі не виходило, потрібно частіше зустрічатися, казати людям правду, прислуховуватися до їхньої думки, аналізувати ситуацію, що склалася, частіше звертатися до експертів з різних галузей діяльності. Це вкрай важливо тоді, коли готуються й обговорюються проекти законів, оскільки депутат не може бути спеціалістом у всіх сферах діяльності. А несе відповідальність депутат, бо це він натискує на кнопку «за» чи «проти».

І ще одне зауваження до цієї проблеми. А як виборці дізнаються, за що голосував їхній депутат?

Я гадаю, що преса зобов'язана давати роздруковку результатів голосування, причому будь-яке голосування у Верховній Раді повинно бути поіменним.

У цьому й полягає практична суть імперативного мандата.

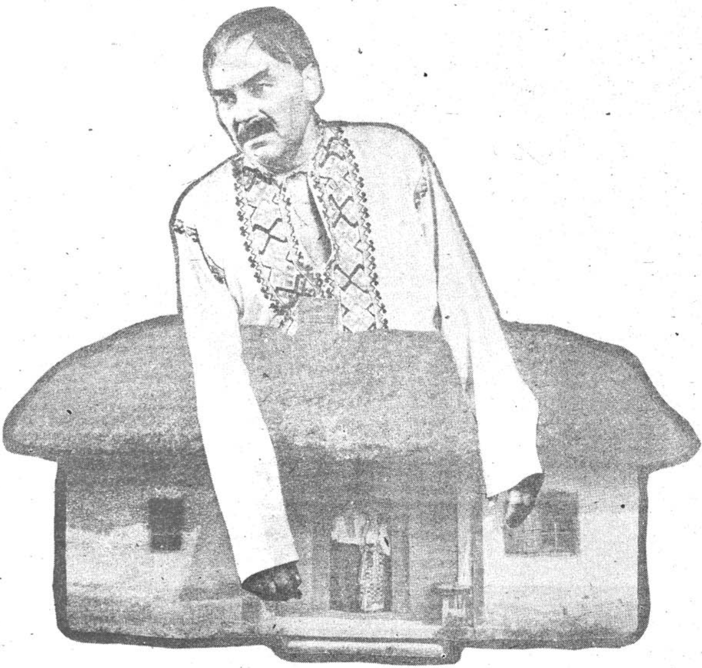
Ще раз наголошу, що на перехідний період від тоталітаризму до демократії, до громадянського суспільства в депутата повинен бути імперативний мандат. А цей перехідний період може бути досить довгим, до тих пір, поки реально не складеться й не встоїться багатопартійність у республіці.

Едуард КОЗІН,
народний депутат СРСР, доцент кафедри економіки Сумського фізико-технологічного інституту, безпартійний.

НЕПРОСТИЙ ШЛЯХ ДО НАРОДУ

НОТАТКИ НА ПОЛЯХ НОВОГО ЗАКОНУ

1. ЛЮДИНА І ВЛАСНІСТЬ

З нетерпінням гортала кожний номер «Голосу України». І ось нарешті Закон про власність опубліковано.

Складною була дорога законопроекту до сесійного залу Верховної Ради і непростим шлях закону від парламенту до народу.

Пригадується, скільки довелося написати відповідей на зауваження, порівняльних аналізів, поданих законопроектів, різних пояснень, щоб довести демократизм нинішнього закону, його спрямованість на охорону інтересів кожного власника, його відповідність сучасним умовам життя суспільства, обгрунтованість нетрадиційного наукового мислення.

Надовго запам'ятається, з яким піднесенням ми, науковці зі Львова (доценти З. Ватаманюк та В. Яцура), залишали приміщення Міністерства юстиції України, переконавшись після шквалу нападок на запропонований проект, у правоті обраної позиції.

Закон було прийнято 7 лютого, однак постанова Верховної Ради України про введення в дію Закону «Про власність» забарилась аж до 26 березня. За цією постановою закон набрав чинності з 15 квітня, хоча сам його текст було опубліковано тижнем пізніше. Як відомо, стався неординарний випадок: Верховна Рада за пропозицією Міністерства юстиції переголосувала окремі статті щойно прийнятого закону.

Закон України «Про власність» — це, безперечно, крок уперед у регулюванні надзвичайно важливої сфери суспільних відносин, він грунтується на концептуальній засаді, за якою власність є запорукою свободи, засобом не визиску, а навпаки, засобом боротьби проти нього.

За деякими незначними винятками, закон може бути взірцем чіткості правової термінології, логічної послідовності викладу. Добре слово можна сказати і щодо мови закону. Жалкую лише, що при підготовці тексту до друку замість проголосованого народними депутатами терміна «житловий» будинок знову повернули нас де терміна «жилий».

Прикро, що у виважену структуру закону в процесі прийняття і переголосування були внесені зміни, які не можуть не викликати подиву та критики. Та щоб обвинувачувати когось у цьому, треба знати історію прийняття даного закону.

Той, хто слідкував за роботою Верховної Ради, пам'ятає, певно, полеміку з приводу ст. 2 «Загальні положення». За пропозицією народного депутата О. Мороза ця стаття була доповнена пунктом 3, у якому йдеться про зміст права власності громадян, і 4, у якому давався вичерпний перелік форм власності: «Індивідуальна (особиста, приватна трудова), колективна, державна». У зв'язку з цим пункт 3 проекту: «Власність в Україні існує в різних формах»,— став відповідно пунктом 5 закону.

Нічим іншим, як неуважністю народних депутатів можна пояснити прийняття названих доповнень. Адже тут сформульоване конкретне правило про власність громадян, тому до «Загальних положень» вона не має ніякого відношення. А пункт 4, у якому перечисляються форми власності, суперечить не якійсь статті в кінці закону, а пунктові 5 однієї і тієї ж статті. Як цього можна було не побачити?

Крім того, положення 4 пункту формулює закриту систему форм власності, не передбачаючи появи в майбутньому нових форм власності. Більше того, у ньому не згадуються вже існуючі сьогодні змішані форми власності. Не узгоджується даний пункт і з нормами цілого III розділу, в якому індивідуальна власність не поділяється на особисту та приватну трудову.

Тому пропозиція Міністерства юстиції України про переголосування статті 2 була слушною. Але сталося те, чого важко було очікувати: пункти 3 та 4 залишилися у структурі статті.

Однією з найважливіших новел закону є визнання власності народу України окремою формою власності.

Термін «власність народу України» до цього був уже закріплений у Законі про економічну самостійність України, але до переліку конкретних форм власності, що містився у цьому законі, власність народу України включена не була. Отже, власність народу України розглядалась авторами даного законопроекту як своєрідний «правовий відеокліп», фон, на якому існують різні форми власності. І не більше. Отже, про народ наче не забули, хоча і не дали йому нічого реального, що характеризувало б його правовий стан у цьому аспекті.

Ніхто, звичайно, не хотів уже вкотре обдурювати народ. Закон про економічну самостійність мав інше соціальне призначення, що і стало ядром його правового змісту.

Формулювання у Конституції власності держави як загальнонародної, а також ідеологічна теза про те, що за державою як власником стоїть увесь народ, нічого доброго тому-таки народові не принесла, крім підневільної праці та умов проживання, не гідних людини XX століття.

Життя вимагало перегляду погляду на народ як власника. У проекті закону, поданому в Комісію з питань економічної реформи та управління народним господарством, народ проголошувався виключним власником землі, надр, водного та повітряного простору, інших природних ресурсів.

Як не дивно, але головним противником цього виступило Міністерство юстиції України. «Чи розумієте ви, до яких непередбачуваних наслідків це може призвести?» —питали нас. Так, ми розуміли, що ця правова норма служитиме народові, сприятиме його становленню як справжнього господаря землі, допоможе йому позбутися державно-політичних структур, що впродовж багатьох десятиріч визискували його тіло і душу.

Чи могло Міністерство юстиції України, будучи підпорою старої системи і змінившись якісно лише в найвищому ешелоні свого керівництва, відреагувати інакше? Очевидно, ні. Тому і заклики до співпраці і розвитку цієї ідеї залишилися непочутими.

Ополчилися проти цього і окремі науковці: «Цього нема в РРФСР, нема ніде; держава представляє народ і діє від імені народу як власника; не можна розпалювати протистояння між народом та державою».

Так складався законотворчий процес, у якому вершиною наукової думки вважалося те, що вироблялося науковцями Москви. Воно відповідно закріплялося в загальносоюзному законодавстві і автоматично переносилося в нормативні акти союзних республік. Ця обставина не могла не гальмувати розвитку республіканської правової науки, оскільки чимало слушних ідей та пропозицій відкидалося за принципом: цього нема в РРФСР.

Настав час відмовитися від фетишизації наукової цінності законодавчих актів, що розробляються за межами України, і починати пошуки «Вашингтона з новим і праведним законом» на своїй землі.

Незважаючи на всілякі перешкоди, ідея власності народу України як окремої форми власності набула законодавчого визнання та закріплення. У законі чітко сформульовано правовий механізм здійснення народами України свого виключного права власності на землю та інші природні ресурси.

НАРОД МАЄ ПРАВО...

Народ як власник має право шляхом референдуму вирішувати питання про правовий статус природних об'єктів, їх використання та охорону. Він може здійснювати свої права власника і через Верховну Раду, місцеві Ради народних депутатів. Закон надає кожному громадянину, трудовим колективам, громадським організаціям, органам територіального громадського самоврядування право брати участь у розгляді Радами народних депутатів питань, пов'язаних з використанням та охороною природних ресурсів, і вимагати від інших громадян та організацій додержання правил природокористування і екологічної безпеки, а також вимагати накладання заборони на діяльність підприємств, організацій, громадян, що завдають шкоди навколишньому середовищу.

Кожний громадянин як часточка народу має право користуватися природними ресурсами для задоволення власних потреб. Водночас на кожного з нас закон покладає обов'язок всіляко охороняти землю та інші природні ресурси, сприяти їх відновленню як першооснови свого буття і буття суспільства.

Отже, закон затвердив реальний статус народу України як власника. Кожен має бути свідомим того, що ступає по своїй землі як власник. Що це земля не державна, тому й нічийна, а своя, примножена працею попередніх поколінь. Упевнена: якби такі правові норми були раніше та існувала можливість їх реалізації, не сталося б чорнобильської трагедії, не була б сплюндрована наша, колись така квітуча і родюча, земля.

Оскільки поставлено на карту саме існування українців як нації, зважати на те, що такого положення нема ніде в світі, ми не можемо. А щодо тези про єдність народу і держави, то хай про це говорять у Австрії чи Фінляндії. Для українців держава радянська виявилася лихою мачухою, і нема потреби ще раз перечисляти ті жертви, що їх ця держава кинула на вівтар своїх, на словах гуманістичних, ідей.

Тому, як автор ідеї права власності народу як окремої форми власності та механізму реалізації цього права на природні ресурси, я прошу науковців, мислячий люд України не відкидати відразу ідею, як хибну чи парадоксальну, а спокійно обміркувати її і взятися спільно за її реалізацію.

Коли наша Україна стане воістину демократичною, суверенною, для якої людина буде насправді найвищою цінністю, можливо, потреба у розмежуванні власності народу і держави відпаде. На сьогоднішньому етапі цінність такої правової конструкції видається мені очевидною.

Права народу України як власника мають бути закріплені у новій Конституції України.

(Далі буде)

Зорислава РОМОВСЬКА,
доктор економічних наук.
Львів.

За традицією, у третій вівторок вересня відкривається чергова сесія Генеральної Асамблеї ООН, найбільш представницької й універсальної міжнародної організації. Нині за рахунком вона буде 46-ю. Це вже друга поспіль сесія Асамблеї, яка проходитиме в умовах постконфронтаційної обстановки та переходу міжнародного співробітництва до глобального партнерства і взаємодії.

У дипломатичних колах

НОВІ МОЖЛИВОСТІ ФОРУМУ НАРОДІВ

ПРОТЯГОМ десятиліть ООН, по суті, була ареною взаємних звинувачень, пропагандистських баталій та безплідної полеміки між представниками двох воєнно-політичних блоків. Але головне протиріччя, яке, на мою думку, заважало успішній діяльності форуму народів, полягало не в протиборстві, скажімо, між Сходом і Заходом, або Півднем і Північчю, а в боротьбі між ідеалами свободи, демократії і людської гідності, з одного боку, і проявами тоталітаризму і глобалізму, з другого.

З появою нового політичного мислення, переходом СРСР і США від конфронтації до взаєморозуміння і співробітництва, з падінням Берлінської стіни та визволенням Східної Європи відкрилися нові можливості для взаємодії країн в ООН, перетворення цієї організації в дійовий центр узгоджених дій держав відповідно до її Статуту.

Реалізація нових можливостей віддзеркалюється в інтенсифікації мирних пошуків за столом переговорів під егідою ООН для розв'язання цілої низки регіональних конфліктів, нормалізації становища у «гарячих» точках планети.

За нових умов особливого значення набуває подальше зміцнення і повне використання миротворчого потенціалу ООН, вдосконалення його організаційних структур.

Враховуючи події останнього часу, виникає потреба розглянути на сесії питання про створення ефективного механізму оперативного реагування на акти агресії та загрози міжнародному миру і безпеці, в тому числі й застосування примусових дій та воєнної сили. Разом з тим відчувається потреба і в профілактиці міжнародних конфліктів, що вимагає розробки і вжиття заходів превентивного характеру.

У цьому зв'язку важливого значення набувають регіональні структури безпеки та їх взаємодія в ООН. Як свідчить досвід Європи, це сприятиме поліпшенню ситуації і в глобальному масштабі.

Нині загальноприйнятним стає усвідомлення тієї істини, що додержання основних гуманітарних норм має таке ж основоположне для міжнародного правопорядку значення, як і додержання принципу невтручання. Саме тому в Декларації про державний суверенітет України Верховна Рада проголосила пріоритет загальнолюдських цінностей над класовими, загальновизнаних норм міжнародного права над нормами внутрідержавного права. В Декларації ми підкреслили своє прагнення створити справді демократичне суспільство, в якому всебічно забезпечуватимуться права і свободи людини.

Сесія, що відкривається, допоможе об'єднати зусилля у вирішенні гострих соціальних проблем, які стоять перед людством: ввести в дію міжнародні стандарти поліпшення стану жінок, літніх, інвалідів, національних меншин, удосконалити боротьбу з наркотиками та злочинністю, запобігти порушенню прав людини. Список цих та інших пріоритетів ООН співзвучний завданням демократизації нашого суспільства.

Будівництво якісно нового, справді безпечного, демократичного і цивілізованого світу стане реальним за спільної турботи всіх держав про вдосконалення всеохоплюючої багатовимірної структури безпеки і за постійно зменшуваних рівнях воєнних потенціалів.

Ось чому особливо важливою є активна участь ООН в процесі роззброєння, яким необхідно охопити всі види озброєнь і всі регіони світу. Кожна країна може зробити власний внесок у зміцнення міжнародної безпеки шляхом роззброєння на двосторонній і багатосторонній засадах.

Останнім часом тут мав місце значний прогрес, який відкриває ще масштабніші перспективи. Реалізація Договору між СРСР і США про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності, укладення Договору між ними про 30-відсоткове скорочення стратегічних наступальних озброєнь знаменує початок реального ядерного роззброєння. Завершується робота над Міжнародною конвенцією про заборону і повне знищення хімічної зброї. Досягнуто домовленості про скорочення в Європі звичайних озброєнь і збройних сил. Все це вселяє надію.

Минулого року Верховна Рада України проголосила про наш намір стати в майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках, і дотримується трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї. Отже, наша позиція при розгляданні відповідних питань в ООН визначається цими положеннями Декларації про державний суверенітет.

Нині на тлі дезинтеграційних процесів у колишньому Союзі РСР занепокоєння в урядових і громадських колах багатьох країн викликає непевність щодо майбутнього радянської ядерної зброї — чи не збільшиться кількість ядерних держав з проголошенням незалежності України. Адже на її території, як і на території Росії та Казахстану, є така зброя. Гадаю, чіткі заяви представників України в стінах ООН і недвозначні відповідні кроки поза межами Організації в напрямі набуття незалежною Україною статусу держави, що не володіє ядерною зброєю, і приєднання у цій якості до Договору про нерозповсюдження такої зброї мають довести світовій громадськості, що Україна не має амбітних намірів хизуватися засобами масового знищення — ні ядерними, ні будь-якими іншими.

Для населення України, яке постраждало від наслідків чорнобильської біди, особливо гостро стоїть питання про повну заборону всіх ядерних випробувань.

Ми із задоволенням зазначаємо, що світове співтовариство, в першу чергу ООН, позитивно сприйняло наш заклик до консолідації зусиль на чорнобильському напрямі та висловило готовність спільно вирішувати проблеми, що виникають. Про це свідчить, зокрема, одностайно схвалена 45-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН резолюція «Про міжнародне співробітництво в справі пом'якшення та подолання наслідків аварії на ЧАЕС», а також обговорення питання про Чорнобиль на сесії Економічної і Соціальної Ради ООН, яка відбулася у липні цього року.

У результаті вжитих в ООН заходів, при підтримці генерального секретаря ООН, а також координатора ООН по Чорнобилю М. Енсті розпочато формування системи міжнародного співробітництва по ліквідації наслідків аварії. До співробітництва активно включилася ООН, її спецустанови, держави—члени ООН, урядові та громадські організації, наукові та ділові кола, окремі особи з різних країн.

20 вересня цього року відбудеться Конференція ООН по оголошенню внесків у Цільовий Фонд ООН для Чорнобиля. Участь у конференції великої кількості держав—членів ООН є свідченням загальної стурбованості ситуацією, яка склалася, та підтвердженням всесвітньої солідарності з народами України, Білорусії і Росії у вирішенні проблем чорнобильської катастрофи.

Значну увагу поточна сесія Генасамблеї приділятиме економічним параметрам міжнародної безпеки. На жаль, розвиток світових економічних зв'язків не встигає за сьогоднішніми світовими реаліями.

Вирішення багатьох гострих проблем міжнародних економічних відносин вимагає якісного зрушення у налагодженні співробітництва між державами, пристосування його до нових світових реалій.

Прийняття парламентом України Закону про економічну самостійність сприяє включенню України в міжнародне життя адекватно її політичному, економічному, інтелектуальному і культурному потенціалу. В цьому плані ми надаємо важливого значення встановленню і розширенню рівноправних і взаємовигідних економічних і торговельних відносин як з нашими європейськими сусідами, так і з усіма іншими країнами, які готові до цього.

Ми розраховуємо на підтримку держав—членів ООН і в прагненні України — держави, що розташована у центрі Європи і як в історичному, так і в культурному плані є її інтегральною частиною, — стати повноправним учасником загальноєвропейського процесу та його структур.

Сесії Генеральної Асамблеї дають унікальну можливість проводити двосторонні переговори, зустрічі, контакти з численними державними діячами, керівниками зовнішньополітичних відомств багатьох країн. Цього року ми плануємо обговорення питання встановлення Україною дипломатичних, консульських відносин з різними державами світу. Бажання України мати суверенну зовнішню політику та підтримувати дипломатичні відносини знаходить дедалі більше розуміння серед членів міжнародного співтовариства.

Постконфронтаційна перспектива ООН — в національно-державних інтересах багатьох країн, особливо в інтересах українського народу з огляду на прийняття 24 серпня цього року історичного Акта проголошення незалежної України. А оновлена ООН за участю нової, незалежної України — може і повинна відіграти значну роль в утвердженні надійного, міцного миру, будівництві нових відносин між державами на засадах поваги до людини та співробітництва між державами.

Анатолій ЗЛЕНКО,
міністр закордонних справ України.

Наш прес-клуб

ОЧИМА ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

Росія менше, ніж інші республіки, зацікавлена у збереженні єдиного ринку. Тільки 15 відсотків продукції, що вона виробляє, реалізується в інших республіках, причому головним чином на Україні. Торговий договір Росії з Україною практично відкидає решту країн на узбіччя.

«Санді стар» (ПАР).

Союзний договір, який передбачалося підписати 20 серпня, нині перетворився в макулатуру. Сьогодні республіки хочуть самостійності. Як незалежні держави вони прагнуть самі визначати форму участі в майбутньому об'єднанні. Тепер ніхто не в змозі сказати, яким буде нинішній СРСР надалі, чи то буде конфедерація, чи співробітництво типу Британської співдружності, чи тільки економічне співтовариство?

«Ноєс Дойчлянд» (ФРН).

По французькому телебаченню було показано виступ Голови Верховної Ради України Л. Кравчука перед ветеранами партії і другої світової війни. Як зазначалося, люди, які пройшли через вогонь і воду, просто не можуть зрозуміти, чому розпущена партія, за закликом якої вони проливали кров за Батьківщину, і чому розпадається Союз, який вважали непорушним. Але крах КПРС триває. Заборонивши діяльність на території республіки організацій КПРС, український парламент пішов далі союзного, який обмежився тільки її тимчасовим припиненням.

«ТФ-1» (Франція).

Друга за важливістю в Союзі республіка — Україна, напевно, дедалі більше віддаляється від Михайла Горбачова. Які тепер будуть відносини цієї республіки з центром? Такі, як до революції 1917 року, чи якість нові?

Дебати з приводу заяви парламенту України про незалежність розгортаються з кожним днем. Незважаючи на те, що рухнули імперія, комуністична ідеологія разом з її атрибутами, республіка продовжує вирувати... Місцеві націоналісти, маючи труднощі з набором нових аргументів у ставленні до Москви, коли колишні лозунги вже не спрацьовують, розпалюють антиросійську істерію. Найбільше потрапляє під цей обстріл російський лідер Б. Єльцин, якого вони називають новим царем, а Росію — другою імперією. Чи не знадобиться Україні в такому разі інша незалежність, на цей раз від Єльцина?

«Сі-ен-ен» (США).

Справи кримінальні

ФЕМІДА ЗАПІЗНЮЄТЬСЯ

Болгарські власті офіційно визнали відповідальність за вбивство відомого болгарського дисидента Г. Маркова, яке сталося 13 років тому в Лондоні. Це визнання міністра внутрішніх справ країни було зроблене після численних спростувань Софії будь-якої причетності до вбивства. Посол Болгарії у Великобританії висловив упевненість у тому, що Т. Живкова буде притягнуто до відповідальності за наказ про цей злочин.

ВАРТІСТЬ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН

Уряд Лівії офіційно вибачився перед Великобританією за вбивство співробітниці поліції Великобританії, вчинене сім років тому під час демонстрації в Лондоні перед лівійським представництвом, і направив чек на чверть мільйона фунтів стерлінгів для виплат родинам поліцейських, які загинули під час виконання службових обов'язків. Проте британський уряд повідомив, що для встановлення дипломатичних відносин з Лівією потрібно, крім того, її сприяння у притягненні до відповідальності вбивці жінки.

ЯК ПОЗБУВАЮТЬСЯ ЖІНКИ

36-річний мешканець Белфорта (Франція) вбив свою дружину, підливши їй у склянку з вином нашатирного спирту. Потім подзвонив у поліцію, повідомивши, що його 50-річна жінка нездужає. Насправді вона була мертва вже кілька годин. Розтин засвідчив наявність нашатирю в тілі жертви. Тоді він пояснив, що дружина, мабуть, переплутала спирт з вином, прокинувшись серед ночі. Але потім зізнався, що дав їй зілля з метою «відучити» від пияцтва.

НА БАРИКАДАХ

Ці хлопчаки мешкають на тихій вуличці поблизу Будинку Рад російського парламенту. Все, що відбувалося там у дні серпневої революції, не тільки дитячі враження. Барикади — це їх життя. І якщо сьогодні хтось із «колишніх» кисло посміхається, подумки проклинаючи невдах-путчистів і маючи на думці свій «варіант» реанімації прогнилої системи, він повинен врахувати і те, що ці хлопці — діти барикад, діти демократії. Їхні старші брати-студенти першими сіли з протесту на московський асфальт, щоб перепинити шлях танкам. Їхні ж брати стояли по той бік лінії розподілу у формі військ Радянської Армії. Стріляти чи не стріляти у народ — ось про що йшлося.

Похорон жертв перевороту, здається, лише на мить заспокоїв столицю. Російський національний прапор, піднятий аеростатом над збудженим містом, взяв на своє крило надії і сподівання на краще життя простого московського люду. Але ось знову вирує площа. Демократія перемогла, отримавши у спадок все — одну шосту земної суші і всіх сущих на ній. Що робити! Вже нині! Вже зараз!

Треба жити. Заради свободи, правди і цих хлопчаків з тихої вулички поблизу Білого дому.

Леонід САМОЙЛЕНКО.
Фото автора.

Коротко

Нову політичну партію офіційно зареєстровано в Узбекистані. Нею стала демократична партія «Ерк» («Воля»). За словами її лідера, народного депутата республіки М. Саліха, члени «Ерк», яких уже нараховується близько п'яти тисяч, вестимуть боротьбу за більшість місць у парламенті.

* * *

Президент Росії Б. Єльцин підписав розпорядження «Про невідкладні заходи щодо поліпшення роботи судів РРФСР». У ньому передбачено, зокрема, передати російському правосуддю добротні будинки, які раніше належали компартії.

* * *

Верховна Рада Естонії вирішила відтворили сили самооборони, які комплектуватимуться, як сказано, на підставі загального обов'язку оборонної служби.

* * *

Естонському урядові запропоновано до 1 жовтня підготувати проект створення міністерства оборони, а також розробити законопроект про загальний обов'язок оборонної служби.

* * *

Молдовський парламент прийняв постанову про заснування щоденної російськомовної газети «Независимая Молдова». Новій газеті Верховної Ради й уряду республіки передається вся матеріально-технічна база «Советской Молдовы», колишнього друкованого органу ЦК компартії.

* * *

Національну службу сейсмічного захисту створено при Раді Міністрів Вірменії. Вона прогнозуватиме землетруси, відповідатиме за своєчасне оповіщення й захист населення республіки під час стихійного лиха.

* * *

Бакинську бухту офіційно визнано найбруднішою водоймою в СРСР. Щороку тільки Баку «постачає» в Каспійське море близько трьохсот мільйонів кубометрів неочищених стоків. Концентрація нафтопродуктів перевищує тут гранично допустимі норми в 10, а фенолів — у 50 разів.

В ЇХНІЙ ХАТІ ЇХНЯ ПРАВДА

Подорожні нотатки

Двадцять хвилин «Жигулями» від аеропорту — і я в затишній квартирі мого тбіліського знайомого Вано. Відтепер друга, бо важко не відчути дружніх почуттів до людини, яка охоче надала тобі притулок, розділила з тобою хліб і вино — все, чим сама багата...

Дорогою думав: яка вона, національна квартира грузина? А з'ясувалося — нічого особливого. Типове помешкання в типовому блочному будинку, яких безліч на території від Львова до Владивостока і які однаково загрозливо скриплять під час землетрусу як у Чернівцях, так і в Тбілісі. Лише трохи згодом звернув увагу на деякі особливості обстановки. Зокрема — на два настінні календарі. На одному — цариця Тамара з хрестом-стрілою в руці, на іншому — графічне зображення Грузії, пофарбоване у темно-червоний колір. Ще пізніше зрозумів: обидва малюнки значною мірою відбивають настрої, які переважають у республіці.

А поки що по-грузинськи щира зустріч із знаменитими грузинськими тостами. Неодмінний тост за Грузію, за Україну — з нагоди мого приїзду і... за тих, що загинули 9 квітня.

Про минулорічні події в Тбілісі мені вперше нагадав сам тост у квартирі Вано, надалі ж я ще раз почую про них. Того ж дня, до речі, я запитав у господаря, що означає хрест-стріла, і довідався, що ніяка то не стріла, що хрест із заломленою донизу поперечиною з'явився після трагічних подій 9 квітня. На знак національної скорботи.

Увечері до Вано зайшов брат. О дев'ятій за московським часом вони ввімкнули телевізор і почали дивитися грузинську програму новин (всесоюзної програми новин Тбілісі вже не приймає). Жваво коментуючи почуте, вислухали всі повідомлення до кінця.

— Чи не жалкуєте за московською програмою? — поцікавився в них.

— Навіщо жалкувати? — почув у відповідь. — Вона про нас правди не каже.

Почув таку відповідь і подумав, що це ж не обов'язково навіть казати неправду, щоб ми, на Україні, не знали, що робиться в Грузії. Досить сказати не всю правду. Хоча б про події в тій же Південній Осетії. З другого боку, цілком відповідають істині повідомлення, що грузинські юнаки ігнорують службу в Радянській Армії, а натомість служать в національній гвардії. Скажімо, на центральній тбіліській вулиці Шота Руставелі патруль гвардійців можна зустріти через кожні 200—300 метрів. Щоправда, я не помітив, щоб це хоч трохи хвилювало тбілісців чи заважало нічному життю столиці. А от порядок, навіть порівняно з обласним центром у нас, видався мені ідеальним. Так само, як і вдень, коли патрулів немає.

І все ж до повної ідилії в столиці, як, певно, й у всій Грузії, ще далеко, про що нагадує великий намет перед будинком парламенту. Як мені пояснили, пікетують радикальніші від політичного блоку «Круглий стіл», що переміг на виборах, опозиціонери та люди грузинської національності, які змушені були залишити Цхінвалі і тепер вимагають повернути їм їхню батьківщину.

Між іншим, я ні від кого тут не почув назви «Південна Осетія», яку вважають утворенням штучним, історично невиправданим. У цьому зв'язку, зрозуміло, не міг не згадати про сутички між грузинами й осетинами, про які немало чув з повідомлень того ж ЦТ. І, звичайно, був здивований, коли Вано познайомив мене з своїм другом-осетином Асланом. «Ми з осетинами завжди жили дружно,— чув від Вано і від інших,— а конфлікт спровокував центр...».

Втім, вулиця Шота Руставелі — передовсім вулиця торгова. Нова людина зверне увагу на різні ціни в різних магазинах, досить великий вибір товарів. Може скластися враження, що прямо із злиденної перебудови ти потрапив у «світлий» період застою.

Мимовільне запитання, що виникло від баченого в «застійних» магазинах Тбілісі, якоюсь мірою знайшло відповідь у словах родича Вано — Дато. Йому всього 24 роки, але він уже вважає себе людиною бізнесу і, якщо по правді, має про нього непогане уявлення.

— У Грузії, — переконаний він,— є майже все, бо ми працюємо. Чим більше я привезу товару, тим більша вигода мені. Але й людям краще, бо тоді мій товар дешевший. Мій принцип — продати не так дорожче, як більше.

Як, певно, й усіх гостей Грузії, мене найбільше цікавили ключові сьогодні питання: ставлення грузин до Союзу, а також до національних меншостей, особливо до так званих російськомовних. І видалося однозначним: до Союзу ставлення різко негативне.

«Нехай Москва дасть нам спокій»,— казали мої співрозмовники. Коли ж зауважити, що й серед основних політичних течій у цьому питанні розбіжності існують лише щодо темпів руху до повної незалежності, то відповідь тим більше зрозуміла.

Непроста ситуація і в міжнаціональних відносинах. Осетин Аслан, безперечно, ще й тому залишається другом Вано, що добре володіє грузинською.

— Якщо вони (російськомовні — **Авт.**) хочуть жити у нас, нехай живуть, — каже категоричний Дато, — а в Грузії з ними я буду ро[illegible]вляти по-грузинськи.

Заради справедливості, однак, зазначу, що я жодного разу не відчув упередженого ставлення до моєї російської мови: ні на вулиці, ні в магазині, ні в музеї, ні взагалі деінде. Зате, наприклад, у древньому соборі Мцхети екскурсовод, почувши від Дато, що я українець і друг Грузії, одразу стала підкреслено уважною і доброзичливою.

Одне слово, всюди [illegible]ується тверде прагне[illegible] [illegible]чити Грузію передовсім Грузією і дружити з тими, хто хоче дружити з грузинами на рівних. І ще я зрозумів, що Україна на шляху до незалежності завжди знайде розуміння й підтримку з боку Грузії.

Олександр ШЕЛЕПА[illegible], член Спілки журналіс[illegible] України.

Тбілісі — Хмельницький.

Від редакції: після того, як нотатки Олександра Шелепала були підготовлені до друку, надійшли повідомлення про загострення внутрішньополітичної ситуації в Грузії. Тбіліські події останніх днів непокоять. Проте коментувати їх без достатньої й об'єктивної інформації вважаємо за недоречне. Поб[illegible]мо тільки мудрому й воле[illegible]ому грузинському народові вийти з нинішньої кризи мирним і законним шляхом.

Дайджест — «Известия»

РОЗДІЛИТИ ЗОВНІШНІЙ БОРГ СРСР МІЖ 15 СУВЕРЕННИМИ ДЕРЖАВАМИ БУДЕ НЕПРОСТО

Так вважає директор консультативного центру Академії народного господарства Іван Іванов. Працюючи до недавнього часу заступником голови Державної зовнішньоекономічної комісії, він брав участь у міжреспубліканських переговорах з цього питання.

Спочатку — про яку суму йдеться. Загальний зовнішній борг СРСР на кінець 1991 року сьогодні оцінюється приблизно в 70,3 мільярда доларів, або 39 мільярдів інвалютних карбованців. Це — позики, вже зроблені або самим союзним урядом, або під його гарантії. Для порівняння: гадана валютна виручка, яку вся країна може заробити цього року, становитиме близько 22 мільярдів інвалютних карбованців. До того ж, більше половини цієї суми піде не на погашення, а тільки на сплату відсотків нашого зовнішнього боргу.

Очевидно, що водночас із набуттям незалежності республікам доведеться взяти на себе частину загальних обов'язків Союзу, спадкоємницями якого вони стають. При цьому поділ зовнішнього боргу може виявитись однією з найбільш складних і спірних проблем, пов'язаних із врегулюванням майнових відносин.

Наша зовнішня заборгованість, сказав Іван Іванов, зафіксована у більш ніж 360 індивідуальних угодах. Найбільші кредитори — ФРН, Італія, Японія. Взагалі ми у великому боргу практично у всієї «сімки» та в Південної Кореї. Просто розділити ці обов'язки між п'ятнадцятьма суверенними державами практично неможливо, оскільки в них фігурують різні валюти, строки сплати, процентні ставки і так далі.

У результаті тривалих переговорів міжреспубліканській групі експертів вдалося прийти до згоди про синтетичний коефіцієнт, що охоплює чотири показники: частку кожної республіки в експорті та імпорті продукції, у виробленому національному прибутку і кількості народонаселення країни. Таку складну методику розрахунку довелося вводити через те, що жоден окремий показник не влаштовував усіх. Припустимо, що якби боргові зобов'язання ділилися в залежності від чисельності народонаселення, то основний тягар виплати боргів падав би на республіки Середньої Азії, які, до речі, зовсім не були розбещені валютними вливаннями. Якби бралася до уваги тільки частка республіки у національному доході, то основний тягар боргу довелося б нести Росії, Україні, республікам Прибалтики.

На жаль, дійшовши згоди щодо вироблення синтетичного коефіцієнта, представники республіканських урядів не встигли розробити конкретну методику його підрахунку. Переговори так затяглися, що Латвія, наприклад, не дочекавшись рішення, вже сама вирахувала свою частку і заявила, що бере на себе зобов'язання у розмірі 2,5 відсотка від загального боргу.

Ясно, що кінцевий розрахунок принаймні з тими республіками, які виходять із складу Союзу, треба буде зробити якщо не до їх відокремлення, що було б ідеально, то в усякому разі впродовж певного часу опісля. До того ж ще складнішим, ніж пасив, буде поділ активу зовнішнього боргу — тих сум, які наша країна позичила іншим державам.

Дискусія про справедливий поділ зовнішнього боргу СРСР на рівні міжреспубліканських експертів триває вже близько року і, очевидно, триватиме далі. Проблема ця дійсно спірна й комплексна. Хотілося б сподіватися, що принаймні одну із складових її вирішення — йдеться про спадкоємність обов'язків — визнають усі республіки.

І. ДЕМЧЕНКО.

Десь там, у столиці, вирують пристрасті — провалюються путчі, відбуваються революції, а в російській глибинці все поки що лишається без змін. Скажімо, дороги... Скільки вже про них говорено! Ось, наприклад, Поддорський район на Новгородщині. Потрапити до райцентру можна тільки пішки чи на тракторі. Але де ж узяти стільки тракторів? От і йдуть люди, потопаючи в багнюці, щоб отоварити талони.

Спочатку, пам'ятаєте, була Декларація про суверенітет України. Такий собі ще несміливий, обережний, але досить впевнений крок уперед до повної незалежності. Було це трохи більше року тому. Потім була перша річниця проголошення Верховною Радою УРСР Декларації про суверенітет. І майже повсюдно в республіці, окрім деяких регіонів, було загальноукраїнське національне свято.

А за Декларацією Верховна Рада УРСР зробила наступний бажаний, довго очікуваний і достатньо відважний крок — 24 серпня проголосила незалежність України та створення самостійної української держави — Україна.

Відгуки на цю подію надзвичайної історичної ваги в оцих листах, що відразу надійшли до редакції.

ПРОГОЛОСИТИ — ЩЕ НЕ ПОБУДУВАТИ

ПЕРШОЮ надійшла телеграма з Червонограда Львівської області:

«Київ, редакції газети «Голос України».

Ми сповнені щастя, бо нам випала доля побачити Україну ...залежною. Дорогою ціною ...алася воля Вітчизні на її тернистому шляху. Надто багато могил борців за свободу. Слава героям і вічна їм пам'ять! Будьмо гідними їх й пам'ятаймо, що відстояти незалежність і відродити Україну — наш синівський обов'язок.

Профспілковий комітет шахти «Великомостівська».

...ось ще два короткі схвальні листи.

«Повністю підтримуємо рішення Верховної Ради України про повну незалежність України.

Шість повнолітніх членів сім'ї Бабич.

Мукачево Закарпатської області».

«На Україні — свято, велика радість народу. Незалежності нашої України чекали дуже довго. Нарешті мрія збулася. У деяких колах це викликало розгубленість. Звичайно, втратити таке багатство гірко, але ж скільки може терпіти несправедливість, приниження наш народ. Хай Верховна Рада нашої країни буде вірною до кінця. Люди підтримають.

О. ГАЛАЙДА.

Херсон».

У наступних листах, окрім щирої радості — пропозиції щодо реалізації Акта про незалежність, міркування про складності, які будуть на шляху становлення держави Україна.

І ВАЛЮТУ, І ПОДАТКИ Й ІНШЕ

«Вітаю з проголошенням незалежності України!

Пропоную додаток до заходів по становленню незалежності:

впровадити власну валюту;

зміцнити митну і дипломатичну служби;

друкувати власні поштові марки;

збільшити податки для позаукраїнських гастролерів, які, наводнюючи Україну своїми концертами, різними сеансами, проповідями, ігнорують нашу державну мову.

В. ГОЛОВКО.

Запоріжжя».

ДВА ВАЖЛИВІ МОМЕНТИ

«Як і мільйони українців, я дуже радий, що нарешті проголошено повну незалежність України. Впевнений, що від проголошення до фактичної реалізації повної незалежності пройде не більше від одного року. У цьому зв'язку хочу звернути увагу на такі два моменти.

Перший. У засобах масової інформації і приватних розмовах часто лунає, що вперше в історії ми маємо свою державу, мовляв, ніколи не було української держави. Дивно, невже ми так закомплексовані більшовицькою пропагандою, що забули про століття існування нашої держави?! Коли ж ми усвідомимо, що Київська Русь — це і була наша українська держава в середні віки. А в 1917—1919 роках хіба ми не мали УНР з національною армією, грішми, державною символікою? Україна тоді була визнана десятками країн. Ці некомпетентні заяви про вічну бездержавність нашого народу шкодять побудові нашої української держави на сучасному етапі.

Другий момент. Нині керівники Центру та Росії, зарубіжні радіостанції висловлюють побоювання, що в республіках, які відокремляться, може утвердиться націонал-комуністична диктатура. Небезпека цього дійсно значна.

Р. ЧЕРНІГА.

Київ».

МИ ПОВИННІ ВІДЧУТИ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

«Хочу звернутися до Верховної Ради і Уряду України з деякими міркуваннями щодо проголошення незалежності України та наступного референдуму з цього приводу.

Минає ейфорія перших днів і мітингові пристрасті, і перед людьми постає суто прагматичне питання: а що ми з цього матимемо, чи поліпшиться наше життя порівняно з життям у Союзі? Чи на всеукраїнській сцені ми тепер більше співатимемо наших пісень та вибиватимемо гопака? Тоді для чого виходити з Союзу?

За ці три місяці, що лишилися до референдуму, український народ повинен відчути піклування про себе з боку Уряду України. Тоді можна впевнено прогнозувати результати референдуму. Якби уряд узяв на себе, скажімо, всі витрати на сніданки для школярів, то кожна сім'я двома руками проголосувала б за незалежність. Але де взяти на це гроші? За чий рахунок це зробити? Передусім за рахунок скорочення збройних сил, які розташовані на Україні і які Верховна Рада України прийняла під свою юрисдикцію. Справді, навіщо нам така величезна армія? Чисельність українських збройних сил повинна відповідати, як нині скрізь пишуть і кажуть, розумній достатності.

Можна навести ще напрями підвищення довіри народу до керівництва України. Наприклад, чому б урядові не потурбуватися про молодих людей, які одружуються? Одночасно з врученням свідоцтва про одруження давати їм гарантійне зобов'язання уряду, що через 3 — 5 років вони одержать ордер на квартиру, або сім'ї, де вони живуть, поліпшать житлові умови.

Та ще чимало що можна зробити, але ще раз наголошую, це треба зробити за час, що залишився до референдуму.

О. КУРГАН.

Харків».

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПОСТАРАЮТЬСЯ ЗАГОВОРИТИ

«У боротьбі проти незалежності України будуть посилання на всесоюзний референдум. Хотів би звернути увагу читачів на те, що юридична політика, філологічна алогічність того бюлетеня і є складовою частиною ідеології державного перевороту. Насамперед це стосувалося Декларації про суверенітет, яка так не подобалась центрові. Ось проти неї і було направлено референдум. Історія підготовки і проведення заколоту засвідчила це досить очевидно.

Й. РИСІЧ,
кандидат історичних наук.

Дніпропетровськ».

«Шановні, народні депутати України!

24 серпня ви нарешті прийняли рішення, що започаткувало нову історію України. Нарешті після кількох століть паплюжень рідної землі, геноциду і нечуваного гоніння на український народ, який весь час звинувачували у «націоналізмі» за бажання мати свою культуру, пісні, звичаї, за своє незборимe прагнення до волі і рівності з усіма народами світу. Цей народ від 24 серпня став вільним, своїми кістками здобувши право на власну державність.

У цю мить істини, безсумнівно, в душах людей панує радість і надія. Щиро й відверто вони їх заслужили за свої страждання й муки.

Але я хотів би звернутися зараз до народних обранців з застереженням від ейфорії. «Акт...» — це лише початок великого шляху державотворення. Цій великій меті мають слугувати відтепер всі наші зусилля, наше єднання навколо мети української державності, в ім'я її тепер має бути праця кожного, хто живе на українській землі — росіянина і молдованина, гагауза і грека. Це повинно стати правилом для всіх людей, хто поряд з українцями докладає своїх поту і крові, щоб наша земля стала гостинним домом. Ні на крок не відступайте від обраної мети. Україна має бути рівною серед рівних у світі, а не бідною серед бідних у Союзі. Буде багато перепон, як-от надумане питання про кордони з Росією. Не відступайте, не схиляйтеся, не зраджуйте святій меті. Кажуть, дорогу долає той, хто йде. То ж не звертаймо з обраного шляху!

Ю. КОЛОМІЄЦЬ.

Селище Баришівського району Київської області».

Такої ж думки ще один наш дописувач:

«...Хочеться побажати нашій Верховній Раді побільше рішучості в боротьбі за незалежну нашу Україну

П. НОР.

Краматорськ Донецької області».

І останній лист. У ньому незвична пропозиція:

«Після прийняття Акта про незалежність України її Верховна Рада визнала чинними повноваження депутатів Рад усіх рівнів і повноваження керівників органів, обраних ще за попереднього статусу України як Радянської Соціалістичної Республіки. В умовах унітарної держави можливості депутатів були зовсім іншими порівняно із статусом депутатів незалежної держави. Тому мені здається зовсім очевидною необхідність для обранців і урядовців усіх рангів прийняти присягу на вірність народові і державі Україні. Цей акт необхідно виконати в урочистій обстановці з трансляцією на всю країну, в найстисліші строки. Обласні, міські, районні й селищні Ради мають принести таку присягу слідом за Верховною Радою на загальних зборах на центральних площах. Збори б слід почати з проголошення Акта про незалежність України, а потім народні депутати України приймають присягу від депутатів і керівників. Депутати ставлять свої підписи під текстом присяги, проголошуючи, скажімо, такі слова: «Клянусь» і покладаючи руку на Біблію та Акт про незалежність України.

Така процедура допомогла б народові і його обранцям, керівникам краще усвідомити відповідальність, яку вони беруть на себе у зв'язку з проголошенням незалежності України.

О. ЛУКАШ.

Київ».

Що ж, шановні читачі, оцініть пропозицію О. Лукаша і висловте свої міркування.

Наведені й багато інших листів свідчать — суспільний барометр показує на підтримку постанови Верховної Ради Української РСР (така тоді була ще назва) «Про проголошення незалежності України», схвалення появи самостійної української держави — Україна.

Сторінку підготував
Яків ГАЛЬЧЕНКО,
редактор відділу листів і соціологічної інформації.

ДИВІЗІЯ КДБ ГОТОВА СЛУЖИТИ В УКРАЇНСЬКІЙ ГВАРДІЇ

Україна єдина, неподільна

Як грім серед ясного неба прозвучала заява командування і особового складу 48-ї мотострілецької дивізії КДБ. Розквартирована під Харковом, у військовому містечку Башкирівці, дивізія особливого призначення виявила готовність у повному складі — від комдива до кухаря господвзводу — перейти під юрисдикцію Верховної Ради України і стати підрозділом національної гвардії суверенної держави. До такого остаточного рішення командир дивізії полковник Олександр Бугайов і його підлеглі прийшли після того, як новий шеф КДБ Бакатін видав наказ про розформування спеціальних військ цього відомства. У розмові з кореспондентом «Голосу України» комдив заявив, що він, хоч і росіянин і служить на території України тільки перший рік, а особовий склад ввіреної йому дивізії лише наполовину складається з українців, однак всі вони вирішили перейти під юрисдикцію українського парламенту й увійти до складу національної гвардії України, якщо таку буде створено.

Дивізія не мала абсолютно ніякого відношення до спроби здійснити військовий переворот у країні. Жоден солдат, жоден офіцер не заплямував своєї честі в тривожні дні путчу. Та, незважаючи на це, підписано наказ про розформування, що на практиці означає припинення існування дивізії, позбавлення офіцерів, прапорщиків та їхніх сімей права не тільки на працю, але й на нормальне життя. Після того, що відбулося в країні, з вини й колишнього голови КДБ, ми, по суті, залишаємося поза законом,— сказав комдив. Невже в черговий раз за політичні авантюри вищих ешелонів влади будуть розплачуватися рядові військовослужбовці, багато з яких пройшли Афганістан, Чорнобиль, віддали служінню Вітчизні багато років? Невже справжня демократія не може мирно співіснувати з елементарною справедливістю?

Мотострілки вимагають зберегти їхнє з'єднання і підпорядкувати його Верховній Раді України.

Микола КОСИЙ,
власний кореспондент «Голосу України».
Харків.

ЧИ ПОЧУЮТЬ ГЕНЕРАЛИ, ЯК ГОРЛАЄ МАЙОР

Резонанс

«Діти України належать Україні,— писала співголова Організації солдатських матерів України Людмила Трухманова у вашій газеті.— Ніхто не має права розпоряджатися їхніми життями». Приєдную свій голос. Пишу вам свого листа і вже ні в що не вірю. Зверталася до нашого райвійськкомату — підполковник Акімкін вивірився на мене і кудись поїхав, навіть не поговоривши по-людськи. Писала до обласного військкомату — марно. Командуючому Київським військовим округом — те саме.

Троє моїх синів уже відслужили в армії. Навесні цього року виповнилося вісімнадцять четвертому — Валентинові. Ми навіть не підозрювали, який він нездоровий. Я виписала з військкоматівської справи: у вигляді викривлення хребта з деформацією грудної клітки і ще кілька болячок. І що ж! У контрольній картці призовника рукою хірурга Кіровоградської обласної призовної комісії поставлено штамп «здоровий».

Крім того, у Валентина поганий зір. Окуліст обласної комісії відправив сина на обстеження до обласної лікарні. Там він пролежав шість днів. Дали йому акт і якусь записку. Але отут втрутився майор Воропаєв. І знову повів сина до окуліста призовної комісії; лікарка сказала, щоб узяв окуляри і тоді приходив. Але в контрольній картці з'явився запис «годен».

Як же можна посилати в армію, та ще й до будбату, такого хворого хлопця?

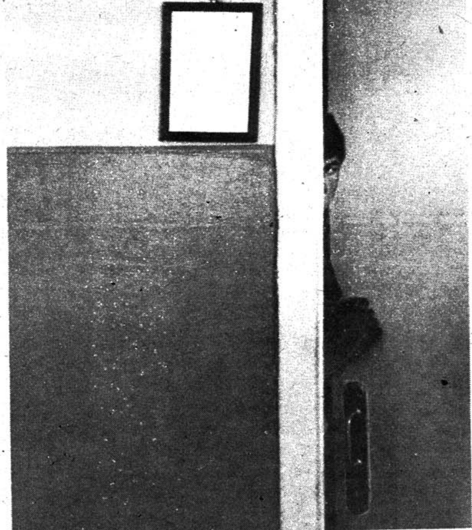
А начальник відділення нашого райвійськкомату майор Воропаєв разом із військкомом Акімкіним, прапорщиком Шевченком погрожують заарештувати сина і кинути за грати.

Поскаржилася до військового округу. Викликали у Кіровоград. А там інший майор почав мене соромити.

В одній з газет прочитала статтю «Служити Богові, а не міністру оборони», де йшлося про віруючих, яких кинули до в'язниці за відмову від служби. Та комісія ООН з прав людини втрутилася, і хлопців випустили. Вже і я приготувала туди листа, бо зневірилася у всьому, але старший син знайшов мені «Голос України», і я вирішила спочатку звернутися до вас. Ще хочу «подякувати» командуючому Київським військовим округом, який «допоміг», і тепер такого нездорового сина силоміць забирають у військо. А нам — кожної миті чекати страшних звісток?

Я прошу вас, допоможіть мені врятувати мою дитину.

Надія МОСТОВА.

Коментар нашого власного кореспондента:

Подібних листів надходить чимало на адресу співголови Організації солдатських матерів України Л. Трухманової, з якою мені випало співпрацювати. Хоча ця організація — громадська, та вона заявила ще рік тому, що всіма доступними методами боротиметься за створення Збройних Сил України та наведення порядку в справі призову і проходження військової служби юнаками. Відбувся з'їзд ОСМУ в Запоріжжі восени минулого року, саме його вимоги стали тією рушійною силою, що спонукали Верховну Раду, а потім і Кабінет міністрів УРСР прийняти відповідні постанови про проходження військової служби громадянами України. І ось уже маємо Міністерство оборони України. Логіка підказує: слід би запросити співголів ОСМУ (до речі, такої дійової структури немає більше ніде) на штатні посади до Міністерства. У Фінляндії онде жінка — міністр оборони. Справа від цього лише виграє. Принаймні, буде кому грамотно й справедливо розглядати конфліктні ситуації, про одну з яких і йдеться у листі Надії Мостової.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».
Запоріжжя.

Фото Олександра ГЛЯДЄЛОВА.

Петро АРСЕНИ

Військова історія

СТРІЛЬ

ПОЧИН до заснування «Січей» на Покутті дав адвокат Кирило Трильовський (1864—1942). Він, як відомий публіцист, діяч радикальної партії та редактор її коломийських видань «Хлопська правда», «Зоря», «Отаман», «Січові вісті», «Запорожець», засновує 5 травня 1900 року в селі Завалля Снятинського повіту перше спортивно-пожежне товариство «Січ». До першої світової війни такі товариства існували майже в кожному селі. В містах засновувалися «Соколи». Вони займалися пробудженням національної свідомості, виступали проти австрійської адміністрації, що переважно складалася з поляків. Товариства вели боротьбу в передвиборчі кампанії до Львівського крайового сейму 1908, 1913 років, а також за український університет у Львові. Вони домагалися викладання в усіх українських школах рідною мовою та вживання її в державних установах.

Австрійська адміністрація переслідувала діяльність «Січей», а найбільш діяльних організаторів, зокрема К. Трильовського, Ю. Соломійчука, неодноразово заарештовувала.

Українські політичні діячі, поборовши всякі перешкоди властей, створили в березні 1913 року у Львові військове товариство «Січові стрільці». До початку війни таких товариств налічувалося 96. Вони брали активну участь у шевченківських ювілеях. З їхньої ініціативи було відкрито, наприклад, перші пам'ятники Т. Шевченку в галицьких селах Вовчинець, Надів, Микулинці, Балинці та інших.

Спортивні і військові «Січі» з нагоди 100-річчя від дня народження Т.Шевченка 28 червня 1914 року взяли участь у багатотисячному поході. Це був їхній перший прилюдний виступ. «Січі» прагнули підготувати українську молодь до збройної боротьби, щоб при нагоді визволитися з-під польського гніту, а за допомогою Австро-Угорщини розбити «тюрму народів» — царську Росію і визволити Наддніпрянську Україну з багатовікової царської неволі.

Тому, коли почалася перша світова війна, створена всіма українськими партіями Головна Українська Рада у Львові 3 серпня 1914 року видала маніфест, який закликав підтримати Австрію в її боротьбі з Росією, бо, мовляв, перемога над царським деспотизмом принесе українцям визволення.

У маніфесті писалося: «Теперішня хвиля кличе український народ стати однодушно проти царської імперії при тій державі, в якій українське національне життя знайшло свободу розвитку. Перемога австро-угорської монархії буде нашою перемогою. І чим більша буде поразка Росії, тим швидше виб'є година визволення України... Нехай українське громадянство віддасть всі свої матеріальні й моральні сили на те, щоб історичний ворог України був розбитий. Нехай на руїнах царської імперії зійде сонце вільної України!»

Одночасно з наддніпрянських політичних емігрантів було створено Союз Визволення України, який хотів використати війну для здобуття самостійності Наддніпрянщини. У 1915 році обидві організації утворили Загальну Українську Раду у Відні, яка 12 травня цього ж року видала свою декларацію, визначаючи за мету побудову вільної самостійної Української держави.

Українські визвольні змагання не були антиросійськими, а антисамодержавними, «російська суспільність» у згаданій декларації також зараховувалася до пригноблених. Головна Українська Рада закликала всіх українських юнаків згуртуватися і стати в ряди українських січових стрільців (УСС). «Нехай же через весь край котиться наш поклик! Нехай пориває до бою всіх і тисячі нехай стануть в ряди українських січових стрільців!».

...УЖИТИ
...ДІЇ

...ей права не тільки на ...але й на нормальне ...Після того, що відбу... ...країні, з вини й ко... ...голови КДБ, ми, по... ...пиняємося поза зако... ...казав комдив. Невже ...ий раз за політичні ...и вищих ешелонів ...удуть розплачуватися ...військовослужбовці, ...яких пройшли Афга... ...Чорнобиль, віддали ...ю Вітчизні багато ро... ...евже справжня демо... ...може мирно співіс... ...елементарною спра... ...стю?

...стрілки вимагають ...їхнє з'єднання і під... ...вати його Верховній ...країни.

...Микола КОСИЙ, ...сний кореспондент ...олосу України».

...РАЛИ,
...ЙОР

...ту. Викликали у Кірово... ...А там інший майор по... ...не соромити.

...ній з газет прочитала «Служити Богові, а не ...у оборони», де йшлося ...уючих, яких кинули до ...за відмову від служ... ...комісія ООН з прав ...втрутилася, і хлопців ...ли. Вже і я приготува... ...листа, бо зневірилася ..., але старший син ...мені «Голос України», ...рішила спочатку звер... ...до вас. Ще хочу «по... ...» командуючому Ки... ...військовим округом, ...поміг», і тепер такого ...ового сина силоміць за... ...у військо. А нам — ...миті чекати страшних ...

...ошу вас, допоможіть ...рятувати мою дитину.

Надія МОСТОВА.

...тар нашого власного кореспондента:

...бних листів надходить ...на адресу співголови ...ації солдатських мате... ...раїни Л. Трухманової, з ...мені випало співпрацю... ...Хоча ця організація — ...ська, та вона заявила ...тому, що всіма доступ... ...методами боротиметься ...рення Збройних Сил Ук... ...наведення порядку в ...призову і проходження ...вої служби юнаками. ...з'їзд ОСМУ в Запо... ...восени минулого року, ...ого вимоги стали тією ...ою силою, що спонука... ...рховну Раду, а потім і ...міністрів УРСР прий... ...відповідні постанови про ...ження військової служ... ...омадянами України. І ...е маємо Міністерство ...и України. Логіка під... ...слід би запросити спів... ...ОСМУ (до речі, такої ді... ...структури немає біль... ...е) на штатні посади до ...ерства. У Фінляндії он... ...ка — міністр оборони. ...від цього лише виграє. ...ймні, буде кому грамот... ...справедливо розглядати ...ктні ситуації, про одну ...і йдеться у листі Надії ...ової.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
...сний кореспондент ...олосу України».

...Фото ...андра ГЛЯДЄЛОВА.

Петро АРСЕНИЧ

Військова історія

ВИСТУПАЛИ СТРІЛЬЦІ СІЧОВІЇ...

ПОЧИН до заснування «Січей» на Покутті дав адвокат Кирило Трильовський (1864—1942). Він, як відомий публіцист, діяч радикальної партії та редактор її коломийських видань «Хлопська правда», «Зоря», «Отаман», «Січові вісті», «Запорожець», засновує 5 травня 1900 року в селі Завалля Снятинського повіту перше спортивно-пожежне товариство «Січ». До першої світової війни такі товариства існували майже в кожному селі. В містах засновувалися «Соколи». Вони займалися пробудженням національної свідомості, виступали проти австрійської адміністрації, що переважно складалася з поляків. Товариства вели боротьбу в передвиборчі кампанії до Львівського крайового сейму 1908, 1913 років, а також за український університет у Львові. Вони домагалися викладання в усіх українських школах рідною мовою та вживання її в державних установах.

Австрійська адміністрація переслідувала діяльність «Січей», а найбільш діяльних організаторів, зокрема К. Трильовського, Ю. Соломійчука, неодноразово заарештовувала.

Українські політичні діячі, поборовши всякі перешкоди властей, створили в березні 1913 року у Львові військове товариство «Січові стрільці». До початку війни таких товариств налічувалося 96. Вони брали активну участь у шевченківських ювілеях. З їхньої ініціативи було відкрито, наприклад, перші пам'ятники Т. Шевченку в галицьких селах Вовчинець, Надів, Микулинці, Балинці та інших.

Спортивні і військові «Січі» з нагоди 100-річчя від дня народження Т.Шевченка 28 червня 1914 року взяли участь у багатотисячному поході. Це був їхній перший прилюдний виступ. «Січі» прагнули підготувати українську молодь до збройної боротьби, щоб при нагоді визволитися з-під польського гніту, а за допомогою Австро-Угорщини розбити «тюрму народів» — царську Росію і визволити Наддніпрянську Україну з багатовікової царської неволі.

Тому, коли почалася перша світова війна, створена всіма українськими партіями Головна Українська Рада у Львові 3 серпня 1914 року видала маніфест, який закликав підтримати Австрію в її боротьбі з Росією, бо, мовляв, перемога над царським деспотизмом принесе українцям визволення.

У маніфесті писалося: «Теперішня хвиля кличе український народ стати однодушно проти царської імперії при тій державі, в якій українське національне життя знайшло свободу розвитку. Перемога австро-угорської монархії буде нашою перемогою. І чим більша буде поразка Росії, тим швидше виб'є година визволення України... Нехай українське громадянство віддасть всі свої матеріальні й моральні сили на те, щоб історичний ворог України був розбитий. Нехай на руїнах царської імперії зійде сонце вільної України!»

Одночасно з наддніпрянських політичних емігрантів було створено Союз Визволення України, який хотів використати війну для здобуття самостійності Наддніпрянщини. У 1915 році обидві організації утворили Загальну Українську Раду у Відні, яка 12 травня цього ж року видала свою декларацію, визначаючи за мету побудову вільної самостійної Української держави.

Українські визвольні змагання не були антиросійськими, а антисамодержавними, «російська суспільність» у згаданій декларації також зараховувалася до пригноблених. Головна Українська Рада закликала всіх українських юнаків зголоситися і стати в ряди українських січових стрільців (УСС). «Нехай же через весь край котиться наш поклик! Нехай порива€ до бою всіх і тисячі нехай стануть в ряди українських січових стрільців!».

Безпосередньо огранізацію українського легіону Головна Українська Рада доручила Бойовій Управі в складі Т. Рожанковського, Д. Катамая, М. Волошина, М. Геника, К. Трильовського, С. Шухевича, Д. Вітовського. На місцях організацією добровольців зай...ся: в Богород...ському ... — адвокат Михайло Новаковський, у Калуському — лікар Іван Куровець, на Гуцульщині — посол до сейму Петро Шекерик та сини Івана Франка. В результаті цих заходів зголосилися стати стрільцями майже 28 тисяч добровольців, переважно гімназистів, синів ремісників, селян.

Добровольцями в УСС пішли сини Івана Франка — Петро і Тарас, майбутні письменники А. Баб'юк (Ірчан), В. Бобинський, Ю. Шкрумеляк. На збірний пункт у Стрий прибуло 10 тисяч добровольців, але з них лише 2500 було зараховано до легіону, а решта розчарованих юнаків змушена була повернутися додому. Перед загрозою розпуску українського легіону добровольці прийняли присягу на вірність Австро-Угорщині. Організатори УСС за будь-яку ціну хотіли зберегти всі українські формування, які могли б у слушний момент повести боротьбу за волю України. Австро-угорські військові власті, польська адміністрація на місцях свідомо стримували розвій стрілецтва. В окремих повітах розганяли добровольців, відмовлялися видавати зброю і матеріальну допомогу.

Уряд не дбав і про належне обмундирування та озброєння добровольців. На вимогу Бойової Управи УСС австро-угорська військова влада мала звільнити зі своїх рядів 100 старшин для служби в УСС, але відпустила тільки 20. Серед них був і Дмитро Вітовський, який згодом став ідеологом стрілецтва.

Першим підрозділом стільців, що постав з львівських добровольців, була сотня І. Чмоли. Потім сформувалися сотні В. Дідушка, О. Семенюка, курінь Д. Вітовського. А у вересні 1914 року, після прийняття присяги в Стрию, УСС перед загрозою наступу царських військ виїхали на Закарпаття, до Горонди і Стрибичева. Тут з відібраних добровольців було утворено легіон УСС, який поділили на 10 сотень, зведених у три курені.

Комендантом першого куреня призначили Михайла Волошина (згодом сотника Української галицької армії (УГА). До куреня ввійшли сотні Василя Дідушка, Романа Дудинського, Никифора Гірняка і Осипа Будзинського.

До другого куреня (комендант — полковник Гриць Коссак, згодом начальний комендант УГА, викладач українства в школі червоних старшин у Харкові) ввійшли сотні Сеня Горука, Осипа Семенюка, Михайла Барана і Осипа Букованого.

До третього куреня (командир С. Шухевич, адвокат) увійшли сотні Теодора Рожанковського і Дмитра Вітовського.

Легіон УСС підпорядковувався 129-й і 130-й австрійським бригадам і організаційно утворював один полк, комендантом якого з січня 1915 року став отаман Гриць Коссак.

Згодом в легіоні було створено технічну сотню (152 чоловіки) на чолі з сотником Іваном Сіяком.

Таким був кадровий склад українських січових стрільців. У складі австро-угорської армії їм було нелегко. Бо під час першої світової війни серед розбіжних орієнтацій народів Австро-Угорщини українці опинилися в найгіршому становищі. Незважаючи на лояльність до австро-угорської влади, добровільне бажання УСС воювати з царською Росією, їх звинувачували у москвофільстві. Невдачі австро-угорського війська в перші місяці війни пояснювали «зрадою» українського населення. З одного боку, українців розстрілювали, вішали, відправляли в табори мадяри, австрійці, поляки за те, що вони москвофіли і підтримують Росію, а з другого — їх переслідувала після окупації Галичини царська Росія за те, що вони підтримували Австро-Угорщину. Політику царського уряду в Галичині здійснювало тимчасове генерал-губернаторство на чолі з графом Бобринським. Воно варварськи нищило здобутки української культури. Губернаторством було заборонено видання всіх українських газет, журналів, книг, закрито всі книгарні, бібліотеки, культурно-просвітні товариства, зокрема «Просвіту», знищено пам'ятники Тарасу Шевченку в Станіславі, Коломиї, Городенці та в інших містах. Заборонялося також викладати українською мовою в школах та вживати її в державних установах.

У церковній політиці проводилися заходи по заміні греко-католицького обряду російським православ'ям. Тисячі людей за доносами відправляли до Сибіру. Заарештували митрополита А. Шептицького, найвідоміших представників інтелігенції — К. Мелицьку, М. Козоріса, М. Заячківського, В. Охримовича, О. Роздольського, М. Шухевича та багато інших. Лише Київський український комітет допомоги зареєстрував 15 тисяч вигнанців з Галичини.

Коли до стрільців дійшли чутки про ці злочини царської адміністрації, вони рвалися в бій. Бойова програма УСС викристалізувалася у пісні, що стала гімном стрільців: «Машерують наші добровольці на кривавий тан. Визволяти братів-українців з московських кайдан...»

Перші бої УСС з царськими військами проходили на Закарпатті, потім в районі Стрия. Найзапеклішим був бій за гору Маківку, в якому загинуло 47 стрільців.

У боях за Болехів у травні 1915 року полягло 15 стрільців, 50 було поранено, 150 — полонено. 27 червня 1915 року сотня Д. Вітковського ввійшла до Галича і підняла над ратушею синьо-жовтий прапор. У боях за колишню княжу столицю стрільці втратили 10 чоловік вбитими, 30 пораненими і 27 полоненими.

У жовтні того ж року в боях за Семаківці відзначилися сотні отаманів Горука і Вітовського. Як справжній герой бився тут син Івана Франка Петро. В цьому бою загинуло 49 стрільців, 168 було поранено і 157 потрапило в полон.

Після двох років війни у складі австро-угорської армії стрільцям дозволили носити українські однострої і відзнаки.

Після лютневої демократичної революції в Росії на фронті під впливом більшовицької пропаганди почалося братання. На великдень 1917 року стрільці гуцульської сотні запросили до себе на гостину солдатів з київського полку. Почастували їх коньяком, подарували українські часописи. Стрільці побували в російських окопах. Пригощали їх там, чим були багаті. Домовилися про перемир'я, налагодили поштовий зв'язок з рідними.

Стрільці розуміли, що австро-угорська влада використовує їх у своїх інтересах, що воюють вони проти своїх єдинокровних братів-українців, одягнутих у царські шинелі, тому почали масово здаватися в полон.

Тим часом на Україні визрівала ідея державності. Центральна Рада третім універсалом 7 листопада 1917 року проголосила самостійність Української Народної Республіки у федеративному зв'язку з іншими народами Росії. А 22 січня 1918 року було проголошено повну самостійність УНР.

(Далі буде).

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

ГОЛОС Укр...

...ВИСТУПАЛИ СІЧОВІЇ...

середньо огранізацію
ького легіону Голов-
аїнська Рада доручи-
вій Управі в складі
нковського, Д. Ката-
Волошина, М. Гени-
рильовського, С. Шу-
Д. Вітовського. На
організацією добро-
займ... ся: в Богород-
му ... і — адвокат
Новаковський, у
ому — лікар Іван
на Гуцульщині —
сейму Петро Шеке-
сини Івана Франка.
ультаті цих заходів
лися стати стрільця
же 28 тисяч доброво-
переважно гімназис-
ів ремісників, селян.

овольцями в УСС пі-
ни Івана Франка —
Тарас, майбутні пи-
ки А. Баб'юк (Ірчан),
нський, Ю. Шкруме-
а збірний пункт у
прибуло 10 тисяч до-
ців, але з них лише
ло зараховано до ле-
решта розчарованих
змушена була повер-
додому. Перед загро-
пуску українського
добровольці прийня-
ягу на вірність Авст-
щині. Організатори
будь-яку ціну хотіли
всі українські фор-
, які могли б у слуш-
мент повести боротьбу
Україні. Австро-
і військові власті,
а адміністрація на
свідомо стримували
стрілецтва. В окремих
розганяли доброволь-
мовлялися видавати
матеріальну допомо-

не дбав і про належ-
ндирування та озбро-
обровольців. На вимо-
вої Управи УСС ав-
рська військова вла-

да мала звільнити зі своїх рядів 100 старшин для служби в УСС, але відпустила тільки 20. Серед них був і Дмитро Вітовський, який згодом став ідеологом стрілецтва.

Першим підрозділом стільців, що постав з львівських добровольців, була сотня І. Чмоли. Потім сформувалися сотні В. Дідушка, О. Семенюка, курінь Д. Вітовського. А у вересні 1914 року, після прийняття присяги в Стрию, УСС перед загрозою наступу царських військ виїхали на Закарпаття, до Горонди і Стрибичева. Тут з відібраних добровольців було утворено легіон УСС, який поділили на 10 сотень, зведених у три курені.

Комендантом першого куреня призначили Михайла Волошина (згодом сотника Української галицької армії (УГА). До куреня ввійшли сотні Василя Дідушка, Романа Дудинського, Никифора Гірняка і Осипа Будзинського.

До другого куреня (комендант — полковник Гриць Коссак, згодом начальний комендант УГА, викладач україніства в школі червоних старшин у Харкові) ввійшли сотні Сеня Горука, Осипа Семенюка, Михайла Барана і Осипа Букованого.

До третього куреня (командир С. Шухевич, адвокат) увійшли сотні Теодора Рожанковського і Дмитра Вітовського.

Легіон УСС підпорядковувався 129-й і 130-й австрійським бригадам і організаційно утворював один полк, комендантом якого з січня 1915 року став отаман Гриць Коссак.

Згодом в легіоні було створено технічну сотню (152 чоловіки) на чолі з сотником Іваном Сіяком.

Таким був кадровий склад українських січових стрільців. У складі австро-угорської армії їм було нелегко. Бо під час першої світової війни серед розбіжних орієнтацій народів Австро-Угорщини українці опинилися в найгіршому становищі. Незважаючи на лояльність до австро-угорської влади, добровільне бажання УСС воювати з царською Росією, їх звинувачували у москвофільстві. Невдачі австро-угорського війська в перші місяці війни пояснювали «зрадою» українського населення. З одного боку, українців розстрілювали, вішали, відправляли в табори мадяри, австрійці, поляки за те, що вони москвофіли і підтримують Росію, а з другого — їх переслідувала після окупації Галичини царська Росія за те, що вони підтримували Австро-Угорщину. Політику царського уряду в Галичині здійснювало тимчасове генерал-губернаторство на чолі з графом Бобринським. Воно варварськи нищило здобутки української культури. Губернаторством було заборонено видання всіх українських газет, журналів, книг, закрито всі книгарні, бібліотеки, культурно-просвітні товариства, зокрема «Просвіту», знищено пам'ятники Тарасу Шевченку в Станіславі, Коломиї, Городенці та в інших містах. Заборонялося також викладати українською мовою в школах та вживати її в державних установах.

У церковній політиці проводилися заходи по заміні греко-католицького обряду російським православ'ям. Тисячі людей за доносами відправляли до Сибіру. Заарештували митрополита А. Шептицького, найвідоміших представників інтелігенції — К. Мелицьку, М. Козоріса, М. Заячківського, В. Охримовича, О. Роздольського, М. Шухевича та багато інших. Лише Київський український комітет допомоги зареєстрував 15 тисяч вигнанців з Галичини.

Коли до стрільців дійшли чутки про ці злочини царської адміністрації, вони рвалися в бій. Бойова програма УСС викристалізувалася у пісні, що стала гімном стрільців: «Машерують наші добровольці на кривавий тан. Визволяти братів-українців з московських кайдан...»

Перші бої УСС з царськими військами проходили на Закарпатті, потім в районі Стрия. Найзапеклішим був бій за гору Маківку, в якому загинуло 47 стрільців.

У боях за Болехів у травні 1915 року полягло 15 стрільців, 50 було поранено, 150 — полонено. 27 червня 1915 року сотня Д. Вітковського ввійшла до Галича і підняла над ратушею синьо-жовтий прапор. У боях за колишню княжу столицю стрільці втратили 10 чоловік вбитими, 30 пораненими і 27 полоненими.

У жовтні того ж року в боях за Семаківці відзначилися сотні отаманів Горука і Вітовського. Як справжній герой бився тут син Івана Франка Петро. В цьому бою загинуло 49 стрільців, 168 було поранено і 157 потрапило в полон.

Після двох років війни у складі австро-угорської армії стрільцям дозволили носити українські однострої і відзнаки.

Після лютневої демократичної революції в Росії на фронті під впливом більшовицької пропаганди почалося братання. На великдень 1917 року стрільці гуцульської сотні запросили до себе на гостину солдатів з київського полку. Почастували їх коньяком, подарували українські часописи. Стрільці побували в російських окопах. Пригощали їх там, чим були багаті. Домовилися про перемир'я, налагодили поштовий зв'язок з рідними.

Стрільці розуміли, що австро-угорська влада використовує їх у своїх інтересах, що воюють вони проти своїх єдинокровних братів-українців, одягнутих у царські шинелі, тому почали масово здаватися в полон.

Тим часом на Україні визрівала ідея державності. Центральна Рада третім універсалом 7 листопада 1917 року проголосила самостійність Української Народної Республіки у федеративному зв'язку з іншими народами Росії. А 22 січня 1918 року було проголошено повну самостійність УНР.

(Далі буде).

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

ІЄРАРХІЯ В АРМІЇ НЕ ПОВИННА ГРУНТУВАТИСЯ НА ІДІОТИЗМІ

ЄДИНА В СВІТІ ЖІНКА — КЕРІВНИК ВІЙСЬКОВОГО ВІДОМСТВА, МІНІСТР ОБОРОНИ ФІНЛЯНДІЇ ЕЛІЗАБЕТ РЕН ДАЛА ІНТЕРВ'Ю «СОБЕСЕДНИКУ» (№ 29) *

Дайджест

— Вас не дратують запитання, в яких підкреслюється, що ви насамперед жінка і тільки потім міністр?

— Я призначена на цю посаду як політик. У професіональному відношенні я людина достатньо кваліфікована. Конкретно збройними силами Фінляндії командує головнокомандуючий за допомогою головного штабу та верховний головнокомандуючий — президент республіки. А я є керівником адміністративної частини, тобто міністерства оборони, яке займається бюджетом, юриспруденцією. Тобто я звичайний міністр у кабінеті уряду Фінляндії.

— Кажуть, що світова військова еліта поставилася з певним скепсисом до цього рішення фінського уряду, і, мабуть, ви саме як жінка, і жінка емоційна, цю недовіру відчували? Що ви собі тоді говорили?

— Зрозуміло, певна настороженість мала місце. Це природно, адже це практично перший випадок у світі. І коли мої генерали, головнокомандуючий, начальник генерального штабу прийшли представлятись, на їхніх обличчях можна було помітити не настороженість, а ... різні думки. Вони, ясна річ, дуже коректні люди. Але я вже сказала, що коли в них і були спочатку якісь сумніви, то сьогодні їх немає, оскільки в пресі наше військове керівництво висловлює повну підтримку моєму способу правління. Це стосується і зарубіжних міністрів оборони, генералів, з якими мені доводилося зустрічатись. Мабуть, тому, що ці мої колеги, міністри, генерали, помітили, що я насправді говорю про справу, про військову адміністрацію, про оборону, а не про в'язальні справи.

— В усі часи діти грали у війну. В нас і досі свої — це росіяни, а вороги — німці. В які ігри грають, цікаво, ваші онуки і хто для них — свої, хто — вороги?

— Я голова Фінляндської дирекції Дитячого фонду ООН і весь час прагну виступати проти зброї, за те, щоб діти не грали у війну, а дорослі не купували для них військових іграшок. Та скажу відверто: коли мене було призначено торік на цей пост, хтось із друзів подарував мені олов'яних солдатиків. І ось вони тепер улюблені іграшки моїх онуків.

— Справді?

— На жаль. Очевидно, в усьому світі діти постійно бачать воєнні дії по телевізору, отже реальність завжди їх десь підстерігає. Але я намагаюся цьому чинити опір.

— Але ж якщо це в самій людській природі, то, може, з цим даремне боротися?

— Ігри іграми, діти можуть грати, головне те, якими вони виростуть. Це нам, дорослим, належить противитися, ми повинні вести свої справи так, щоб не було ніяких воєнних конфліктів. Роль збройних сил Фінляндії, до речі, завжди була лише оборонною.

— Як ви вважаєте, які почуття володіють молодою людиною у Фінляндії в день призову в армію? Що це — трагедія, радість, горе, гордість?

— Для наших хлопців це не так драматично, оскільки у нас строк служби 8—11 місяців. Вони на довгий час не полишають свій дім. Доволі часто одержують відпустки, в суботу-неділю нерідко бувають удома, у своїх дівчат. Наші гарнізони порівняно відкриті: знайомі, родичі можуть відвідувати солдатські клуби, батьки — приїздити на гостину, подруги — вечорами бувати з хлопцями. Такої абсолютної ізольованості немає. Більшість обирає саме цей шлях. Але є у нас і паралельна система, тобто цивільна служба. З 31 тисячі призовників кожного року приблизно 700 чоловік вирішують іти на цивільну службу, вона триває дещо довше — 16 місяців. А нині у нас є плани цей термін скоротити до тринадцяти. Я вважаю це важливим, оскільки дуже поважаю людські права.

— Але все ж говорять, що в будь-якому чоловічому колективі — чи то армія, чи то редакція, чи будь-яка контора — «дідівщина» існує...

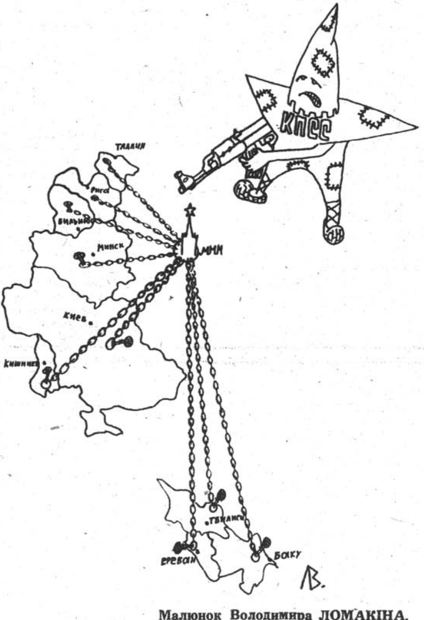
— Але в цьому ж немає мук, це скоріше питання авторитету! Протягом свого життя я якось чотири роки працювала вчителькою і помітила, що в тих колег, хто мав природний авторитет, ніяких проблем з дисципліною в класі не було, а в тих, хто боявся учнів, всі заняття зривались. Ієрархія, мабуть, повинна бути в армії, але вона не повинна грунтуватися на ідіотизмі...

— Ви хотіли б, щоб ваші діти й онуки стали військовими?

— Ні. Я своїх військових безмежно поважаю, але вважаю, що світ переповнений й іншими цікавими справами. Ось у мене діти — архітектор, економіст, третій — спеціаліст по ЕОМ, четвертий займається торгівлею. Сама я теж економіст. Я впевнена, що в країні має бути оборона, але, як усі розумні люди, мрію про те, аби значення військових людей у світі зменшилося.

Галина САПОЖНИКОВА.
Хельсінкі.

* Передрук скорочено.

Малюнок Володимира ЛОМАКІНА.

МІНІСТР І СОЛДАТСЬКІ МАТЕРІ: ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ?

Новий міністр оборони СРСР маршал авіації Є. Шапошников на запитання журналістів про факти загибелі військовослужбовців в мирний час відповів, що недавно він мав бесіду з Комітетом солдатських матерів у повному складі. Для них Міністерством оборони виділено приміщення. Створено оперативну групу для розслідування всіх фактів загибелі військовослужбовців. Всі зусилля, наголосив міністр, мають бути спрямовані на те, щоб відповідали безпосередні винуватці загибелі або каліцтва солдатів.

На запитання, чи будуть призивати до війська студентів денних відділень, маршал відповів, що не вважає такий призов необхідним.

До речі, експрес-опитування газети «Московские новости» з цієї проблеми серед москвичів дало такі результати: «Так» — 24 відсотки, «Ні» — 68 відсотків, «Не знаю» — 8 відсотків.

Володимир КОЗЛОВ.

Оповідання — **Борис ХАРЧУК**

ІДЕ

Вдавити в собі смертне, що, як тлін, вигризає душу, і любити замучену Україну. Світ без неї тісний і несправедливий.

З чорнозему, з колгоспного споду — я з українського попелища. Його щодня запльовують і затоптують у непам'ять, а жива іскра в ньому ятріє і сміється. Підокупантська земля, підокупантська історія, підокупантська мова. Безземельний, безісторичний, безмовний народ?

Розтерзана Україна. Її рани кровоточать на всіх розбійних шляхах Сходу і Заходу. Міняються гвалтівники, вдосконалюється їхня зброя, і не минається страдницький шлях. Женуть і женуть її. Вона йде під батогами в степовій куряві на торги. Її женуть під дулами автоматів у табори. Вона йде в спеку і сльоту, в мороз і заметіль. Зв'язана, боса мати. Голова в струп'ї. А її діти кидаються з вогню і в полум'я — від займанця і до займанця. З дружньою допомогою завзято скидають собі з шиї одного брата-загарбника й ще заповзятіше саджають іншого, братнішого. Відчайдушні: кладуть тіло й душу за свою неволю.

Бовваніє, гине й бовваніє в калиновій тузі під кривим місяцем мерехтливе українське буття — несхитне лицарство і нелюдська зрада, залізна жорстокість і найлюдяніше доброчинство. Діяння чи скін?

Приходять і відходять покоління, всмоктують гнів і жалі батьків — сини стають грудьми до грудей: ріжуть самих себе — братовбивці. Розчиняють бездонну діжу і пнуться ощасливлювати безіменною квашею світ, деруть кирпу виставитися над народами — блудять на оманливих манівцях. А їхня мати не сходить зі свого огненного шляху. Вже й не так вороги, не кати — свої женуть і женуть її, виколюючи очі й вириваючи язик. Вона йде, окрадена, через великі революції й світові війни. Переступає через тисячі тисяч, через мільйони убитих, скошених голодом і повішених. За що така кара? Що чекає її попереду?

Приходять і відходять покоління і вже не знають, хто вони і нащо? Женуть і женуть осліплу від сліз, онімілу від мук і наруги матір. Сором не випікає очі, ганьба не випалює серця: безбатченки. Сини — генерали ворожих армій, поети чужої слави: ошуканці, вперед!

В ошуканстві, як у невідмивній короcті, допрогресувалися під ядерну парасолю і підливають невинною, святою материнською кров'ю окупантові злочини та й свій упокій. Великі: запрограмовують себе і своє поріддя собі ж на безголів'я.

А вона не вступається, не збочує зі свого страшного і праведного шляху: іде темним світом у справедливість — до заблуканих, зневірених і ошуканих, до кожного з нас. Вмирають люди і минають віки — безсмертна її честь і слава. Вона підіймається з попелища, з непам'яті — від аутодафе до нового спалення, і йде, аж поки жива іскра не черкне і не засміється нам у кожних грудях. Через цвинтарі з хрестів і зірок — тернами болю і стернями туги. Таки іде.

ПОСОЛ НАПІВЗАТОНУЛОЇ АТЛАНТИДИ

Юрій Пригорницький у своїх спогадах про Бориса Харчука написав: «Зберігати суверенну й глибоку суть селянського сина, посла напівзатонулої Атлантиди, мабуть, було йому настільки важко, наскільки й природньо. В ньому сидів справжнісінький (як мені здавалось) вічний український дядько — ота матриця, чарівний шифр, що відтворюватиме рід наперекір будь-яким ятаганам чи суховіям».

Сьогодні Борису Харчуку виповнилося б 60 років. Нарешті вийшли друком його «шухлядні» твори. Прийшли до читачів його болісні, виповнені трагедійним прозрінням повісті «Но профундіс», «Межі і безмежжя», «Вишневі ночі», «Мертвий час», його короткі й мудрі новели з циклу «Босі слова». Видавництво «Дніпро», незважаючи на паперову кризу, все ж спромоглося на справжній подвиг — видає чотиритомник Бориса Микитовича.

І все ж планета Бориса Харчука ще не освоєна і малодосліджена. І промине ще чимало часу, поки його проза — цей велетенський енергетичний масив — у всій своїй силі і могутності дійде до народу.

Читати Бориса Харчука складно, читати його страшно. За зовнішньою непоквапливістю і розважливістю прихований болісний пошук істини.

Він прожив непросте життя в літературі. Розпинали його за «безідейні» твори, калічили рукописи, розсипали верстки, знімали з видавничих планів. Навіть зараз ніяк не стане до плану книжка спогадів про Бориса Харчука. Немає паперу. Для Бориса Харчука ніколи не було паперу...

Наталя ДЗЮБЕНКО.

ОЧИСНИЙ ВОГОНЬ ЙОГО ДУШІ

НЕ називаюся ні товаришем, ні приятелем (вірний приятель — то найбільший скарб), бо зовсім трішки, бо дуже коротко ми зналися і бачились як прихильні люди: усього тричотири запам'ятні зустрічі. Усього кілька годин запам'ятних розмов та ось рівно десяток від нього листів на столі переді мною.

Мабуть, воно, даруйте, не зовсім етично, хоч і гріха тут немає, — переказувати, ніби для самохвальства, чиїсь зависокі слова про свою власну парсуну, хоч, як по правді, думки ті засвідчені на письмі його теплою рукою, його почуттями й розумінням: ви, мовляв, майстер у словесності і непомалу талановитий од природи; ви — «совість нашого слова», і пошли нам, Боже, того порясніше, щоби бува, не обідніти до духовного до самого жебрацтва. Як не дивно, а саме з такої щирої відвертості почалося наше знайомство. Не було ж його до виходу мого роману «Свято останнього млива», який Борис Микитович, на поминки йому кажучи, не в приклад тій чортовій дюжині так званих внутрішніх рецензентів, цих позаштатних, сказати б, цензорів, привітав його публічно першим.

Йому повірили на чесне слово, з його оцінкою погодились перекладачі й подальші цінителі.

На цьому все було між нами й затихло. Затихло аж до «Порук для батька», які, до речі, вийшли в світ удвічі швидше, ніж твір попередній, тобто на п'ятий рік видавничого лежання. Затихло, кажу, до зустрічі в Ірпені. Був осінній похмурий день, як мій тодішній настрій. Боротьба за публікацію роману ускладнювалась. Я малопрактичний, не знаю, куди кидатися і як зарадити справі.

«Друже-товаришу!

Одержав Вашого журного листа, і моє серце сумом сумує.

Боже, Боже, якщо тебе нема на висотах, то ти повинен, ти мусиш бути у людських серцях. А якщо у людських серцях тебе нема, то нема правди, нема любові, нема совісті... у таких серцях гніздиться люта жорстокість.

Тяжко усвідомлювати, що за очисний вогонь в одежі слова треба каратися забуттям, нерозумінням і непотрібністю.

Який же вихід? У чому? А може, його й нема? Може, він у смерті? Не знаю, як Ви, а я її вже давно не боюся: зайвість і висуванство нікчем — якої ще смертельнішої смерті?

Що ж, колишні й сучасні Корнійчуки й К° переконані, ніби вони справді є основою літератури, слова і ніби вони справді рухають літературу й слово. Історія стверджує, що навпаки: рушіями якраз є Куліші й Косинки, Довженки й Свидницькі — страдники, подвижники й одержимі. Будьмо серед них. З тим Вас і обіймаю і гріюся од Вашого слова. Борис Харчук, грудень 1986».

Таке відверте й глибоке співпереживання болів іншого (навіть не ближнього) не може не сколихнути людської душі, якщо вона ще жива, якщо вона праведна. Не може таке не відгукнутися добром у твоїм сумлінні. Тим паче, коли ти впадаєш у відчай і сум'яття і тобі приходить співчутлива поміч.

Для певної ясності (та й часової послідовності) випадає тут сказати, що початково і перед цією зустріччю в Ірпені я мав на другий свій роман, довкола якого наша річ і нерівна боротьба за нього, — мав, кажу, даруйте за повтор, обнадійливу рецензію, якої (за висотою оцінки), признатися, й не сподівався. Не встиг цьому зрадіти, як тут же шлють мені нелогічну відмову з дивацьким редакційним приписом: рецензія, можливо, ще вам пригодиться, але надрукувати «високохудожній твір не можемо».

Не скажу, бо твердо не пам'ятаю, звідки це стало відомо Борисові Микитовичу (либонь, весь час цікавився долею «Порук для батька»), але за кілька днів по тому я одержав від нього листа. У ньому є і ось таке: «З цього приводу я написав листа О. Гончареві. Ясна річ, що від журналу буде залежати доля й у видавництві. Тяжко писати правду, якщо її нема кому слухати. Щоб я Вам радив? Напишіть листа у «Вітчизну». Напишіть Ю. Мушкетику й О. Гончареві, а опісля приїдьте, треба боротися».

Не їздив я до видавців. І не писав. Не їздив не з погорди, не писав не з зухвалості, а не велів мені до них являтися для рабського поклону палючий сором за стан речей. Гнітливе стидовище, якому я не можу не коритись, бо воно для мене таке просте й велике, як совість, благородство й гідність разом узяті. Разом придатні й невід'ємні для чесного життя — невже не зрозуміло, що мафіозними стосунками ми душимо одне одного?

«Дорогий, добрий Федосю!

Як я думаю і переконаний, совісте нашого слова: не хворійте — треба жити.

Це я Вам написав, а сам щойно вийшов з лікарні, лежав у райцентрі, там, у матері. Зараз другий день у Києві.

Мої гаразди Ви знаєте: моє ім'я піддано остракізму (лист датовано листопадом тисяча дев'ятсот вісімдесят шостого року, тобто після з'їзду письменників України. — **Ф. Р**).

Вашими «Поруками» зацікавилась «Вітчизна». Все, що зможу, буду робити, аби роман з'явився в журналі та й книжкою.

Почуваю себе кепсько, але не падаю духом. Ви теж не падайте. Переконаний, що правда, честь і совість борються за самих себе, так і Ваш роман боротиметься за самого себе.

Днів через 5—6 напишу точніше про перспективи у видавництві й журналі. А що стосується книжки моїх повістей, то вона — вже у Вас. Ваш Борис Харчук».

...А то була теж запам'ятна зустріч біля будинку п'ятдесять два по вулиці Чкалова — для цього я попередньо подзвонив по телефону до Бориса Микитовича додому. Надворі було теж похмуро й несонячно, а ми йшли одне одному назустріч і, як змовлено, обидва посміхалися — значить нам радо, ми вдоволені передовсім своїм, либонь, побаченням і говорити будемо цього разу про добре і святе. Приміром, чи вмію я співати, що так багато вживаю народних пісень у своїх творах, та чи здужає мати, бо я зі своєю бачуся не щодня. Якось, мовляв, білив їй хату, фарбував підлогу — вікна, а кинувся вчепити ринву — то морочився цілий тиждень: бляху дістав, то нема майстра... Смішно, але стільки клопотів. І коли їм край, дефіцитам? Бог із ними, такими дефіцитами... Найдефіцитніше — це слово. Вартість слова повинна дорівнювати вартості хліба: хліб і слово ніколи не приїдаються, вони або є, або їх немає... Зрозуміло, я не маю на увазі «великих слів, велику силу...» Будьмо ощадні на слово — кажу Вам і самому собі... А дякувати мені нема за що. Дякуйте мамі й татові, які Вам дали талант, та й будьмо гідні народу, якщо хочемо йому добра і простору.

Потім говорили про хліб, про жнива, про настрій селянських людей. У нас, у Лозах, зачастили дощі, трохи повилягало, трудно буде косарям. А села справляють весілля і весільчани не журяться: «Що б там не було і як би там не було, а ти, Хомку, грай!..» — звеселів на все лице, і ми попрощалися. Я побрався собі нагору, час од часу озираючись, а він стояв і стояв на сирому вітрі, на пронизливих протягах, поки й заступили його від мене якісь інші пішоходні люди—прощавайте, Борисе Микитовичу, всі три рази прощавайте...

Після того ми вже більше не стрічалися. Були мені натомість два листи з вісімдесят сьомого року: перший був січневий, а другий (і останній) — з лютого.

«Дорогий побратиме!

Нарешті для мене свято: **Твоя** повість таки єсть у «Прапорі» (з **Його** передмовою. — **Ф. Р.**) Вітаю і обіймаю. Сподіваюся, що добрі люди її теж привітають. А іншого доброго й хорошого нічого не знаю. Як уже я Вам писав — від О. Гончара мовчання. Куди ще податися, не знаю, бо ж він — найвищий. Будемо сподіватись на його благородство. Нам залишається одне-єдине: що б не було і як би не було, а ти, Хомку, грай — праця і труд усе перетруть. Зрозуміло, що наші серця, розум і кості — позачергово».

«Дорогий друже!

Повідомляю: «Вітчизна» начебто планує Ваш роман у номер сім. Редактор мені сказав, що Вам належить дещо зробити... Так чи інак, а діло таки зрушилося: Гончар, мовляв, наполягає. Я радий, що мій до нього лист бодай якимось чином, а таки не був марний.

Вітаю. Бор. Харчук».

...Дякувати... Всевишньому, що в різні перепади трудної долі стрічаються хоч натрішки такі, як **Він**. Надійно раз і тричі і дуже-дуже добре, коли людей близить чуття рідного. Чуття справедливого Чуття долі України і всього всього білого світу.

Феодосій РОГОВИЙ.
28 грудня 1988 року.
Полтавська область.

Хокей

«СОКІЛ» ГОТУЄТЬСЯ

Сім матчів зіграли хокеїсти «Сокола» на ковзанках Швейцарії та Німеччини і п'ять з них виграли. Про те, як пройшов цей етап підготовки українського клубу до нового сезону, розповідає тренер киян **Василь ФАДЄЄВ:**

— Це наше друге подібне турне. Його організатор — німецький бізнесмен Хельмут Пропст. До речі, в його планах грудневий турнір, на який запросять «Сокіл», «Хімік», «Крила Рад», празьку «Спарту» і два німецьких клуби.

Ну, а тепер про наші виступи. Мешкав «Сокіл» в німецькому містечку Бадзакенген, а грав у Швейцарії. З семи матчів ми програли лише один — команді з бундесліги «Кресельд» — 3:6. Нічию — 4:4 арбітри зафіксували в поєдинку «Сокіл» — «Біль» (Швейцарія). В цьому колективі грають наші Раміль Юлдашев та Валерій Ширяєв. Раміль закинув дві шайби, а Валерій зробив результативну передачу. Господарі клубу грою наших земляків задоволені. Обидва помітно виділяються в складі майстерністю. Цікаво, що в Швейцарії тепер грають 19 хокеїстів з нашої країни. Скажімо, за «Цюріх», який ми обіграли, виступають Володимир Крутов та Сергій Пряхін. В першому періоді, на жаль, сталася неприємна подія, Крутов зіткнувся з нашим захисником Юрієм Гуньком і травмувався.

Найвдалішим для нас був матч з чемпіоном Швейцарії клубом «Берн». Господарі в ході матчу вели — 4:0. Але наші хлопці вирвали перемогу — 5:4. Ми тоді побачили «Сокіл» таким, яким він був у свої найкращі часи: монолітним, сильним, бойовим.

Скажу й про те, що до нас — посланців незалежної України і в Швейцарії, і в Німеччині був великий інтерес. Господарі буквально закидали нас запитаннями. Не буду вже говорити, що ставлення до українських хокеїстів і тренерів було приязне і сердечне.

— Кого б з підопічних відзначили б особливо?

— Насамперед, нашого капітана Анатолія Найду. Він став саме тим гравцем, навколо якого гуртується команда. Мені особисто сподобався 17-річний вихованець київського хокею (він вчився у тренера Віктора Чибирєва) Олександр Алексеєв. Якщо у хлопця не закружиться голова від перших успіхів, то він неодмінно стане справжнім майстром.

— Які подальші плани «Сокола»?

— Очікуємо до себе в гості кілька клубів і проведемо з ними міні-турнір. Завтра зустрінемося з мінським «Динамо». 15 вересня поміряються силами мінчани і «Торпедо» (Нижній Новгород), а наступного дня з волжанами зустрінеться «Сокіл».

Віктор **БРАНИЦЬКИЙ.**

* * *

Кубок Канади. Півфінал. США — Фінляндія — 7:3.

ПОНЕДІЛОК
16 ВЕРЕСНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

16.00 Новини.
16.10 Музичний фільм «Пасакалія».
16.55 Дитячий телетеатр. «Лисиця, що впала з неба». Лялькова вистава.
18.00 Телефільм «Замовчаний генерал».
18.30 Для дітей. Сонячне коло.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Хто ми... Громадсько-політичний відеотижневик. Частина 1.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Камерний концерт.
21.30 Реклама.
21.35 Хто ми... Частина 2.
22.35 Вечірній вісник.
23.05 Все про кіно.
0.20 Нічний телезал. Фільм-вистава «Подарунок».

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 А. Платонов. «Чевенгур». Прем'єра фільму-вистави Саратовського театру драми.
12.00 ТСН.
12.15 Торговий ряд.
12.30 Футбольний огляд.
13.00 Багато голосів — один світ.

* * *

15.00 ТСН.
15.15 «Африканич». Художній телефільм.
16.25 Дитяча година (з уроком французької мови).
17.25 Фольклорний балет Мексіки.
18.00 Ринок: час вибору.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Торговий ряд.
18.55 Прем'єра документального фільму «Свій — чужий».
19.45 А. Платонов. «Чевенгур». Прем'єра фільму-вистави Саратовського театру драми.
21.00 Інформаційна програма.
21.40 Продовження фільму-вистави «Чевенгур».
23.25 ТСН.
23.45 Наш паровоз, вперед лети...
0.35 Джазові портрети.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 Мультфільм.
8.35 Італійська мова.
9.05 Російська мова.
9.35 Світ грошей Адама Сміта.
10.15 Бесіди про російську культуру.
11.00 Телебіржа.
11.30 Презентація журналу «Столица».
12.45 Музична колекція.
13.00 «Зима — не польовий сезон». Художній телефільм.
14.10 С. Франк. Соната для віолончелі і фортепіано ля мажор.
14.40 «Хто ти! Що ти!» Документальний телефільм.
17.00 Перший білоруський конкурс молодих виконавців естрадної пісні.
18.00 Спортивна гімнастика. Чемпіонат світу.
19.00 Музичний фільм «Мені наснилась музика»*.
19.30 Телебіржа інформує.*
20.00 Вісті.
20.15 Вечірня казка.
20.30 «Країна героїв». Документальний фільм.
21.30 Політична програма.
21.55 П'яте колесо.
22.55 Реклама.
23.00 Вісті.
23.20 П'яте колесо.
0.35 Вертикаль. Прем'єра документального телефільму «Батьківщина Пятницького».

ВІВТОРОК
17 ВЕРЕСНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм, телеекспрес, «Господині на замітку», музика, «Мальовнича Україна», погода).
9.00 Музичний фільм «Осінні контрасти».
9.20 Для дітей. Художній телефільм «Мері Поппінс, до побачення!». 1 та 2 серії.
11.40 Шкільний екран. 11 кл. Українська література. М. Бажан. Сторінки творчості.
12.10 Концерт симфонічної музики.
12.55 Все про кіно.
14.10 Доброго вам здоров'я.
16.00 Новини.
16.10 Для дітей. Веселка.
16.40 На допомогу школі. Російська література. Біблія як пам'ятник світової культури.
17.10 Телефільм «Оборона Києва». Вступне слово директора Музею історії Великої Вітчизняної війни.
17.40 Ліричний концерт.
18.00 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ.
19.00 Актуальна камера.
19.30 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ. В перерві — Вечірній вісник.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 Співає І. Жуміна.
9.15 Мультфільм.
9.35 Дитяча година (з уроком французької мови).
10.35 Ж.-П. Вендель. «Осінній вітер». Телевистава.
11.45 Біржові новини.
12.00 ТСН.
12.15 Хокей. Кубок Канади. Фінал.
14.15 Телемікст.
15.00 ТСН.
15.15 «Сутичка». Художній телефільм. 1 серія.
16.20 Разом з чемпіонами.
16.35 Дитячий музичний клуб.
17.20 П'ять днів на тверській землі.
17.50 Мультфільм.
18.00 Світ захоплених.
18.15 ТСН. Міжнародний випуск.
18.30 Політичні діалоги.
19.00 Хокей. Кубок Канади. Фінал.
21.00 Інформаційна програма.
21.40 Прем'єра документального телефільму «Юля». 1 і 2 серії. У перерві — 22.35 Біржові новини.
23.40 ТСН.
23.55 Спогад про пісню.
0.20 Бесіди з єпископом Василем Родзянком. Передача 3.
0.40 «Але одна душа у людини...». Творчий портрет композитора Г. Дмитрієва.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 Мультфільм.
8.30 Французька мова. 1 рік навчання.
9.00 Ключ до світового ринку.
9.30 Французька мова. 2 рік навчання.
10.00 Авторські програми А. Адоскіна. В. Жуковський.
11.00 Ключі срібні.
11.40 «К-2» представляє.
12.40 Зіна — кращий друг дітей.
13.10 «Чотири неділі». Художній телефільм. 1 серія.
14.15 Ритмічна гімнастика.
14.45 «Гідронавти». Документальний фільм.
15.05 Дім над Окою.
17.00 Кінопубліцистика союзних республік. «Хлібна істина».
17.50 Мультфільм.
18.00 Підмостки-2.
19.00 Парламентський вісник Росії.
19.15 Київська панорама.*
19.45 Фільм-концерт «Одного вечора».*
20.00 Вісті.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Селянське питання.
20.50 Вище за кохання.
21.45 Політвідділ.
22.30 «Слід». Документальний фільм.
23.00 Вісті.
23.20 «Кінер-театр», або «Эх, дубинушка, ухнем».

СЕРЕДА
18 ВЕРЕСНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм, телеекспрес, «Візит до лікаря», музика, «Лабораторія творчості», «Станемо мудрішими, сьогодні!», погода).
9.00 Телефільм «На Волхові».
9.10 Й. Брамс. «Реквієм».
10.35 Шкільний екран. 5 кл. Музика. Картини природи в музиці.
11.05 Кукурік і К°. Розважальна програма для дітей.
12.05 Г. Аронов. В. Філіпенко. «Ой, сусідко!». Вистава.
16.00 Новини.
16.15 Дитячий телетеатр. «Смачного, Тигре!». Лялькова вистава.
17.15 Альфа і омега. Науково-пізнавальна програма.
18.00 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Студія «Перше грудня».
20.45 На добраніч, діти!
21.00 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ. В перерві — Вечірній вісник.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.15 Дитячий музичний клуб.
9.50 Прем'єра художнього телефільму «В очікуванні Елізабет».
11.05 Прем'єра документального телефільму «Юля». 1 серія.
12.00 ТСН.
12.15 2 серія документального телефільму «Юля».
13.05 Мама, тато і я.
15.00 ТСН.
15.15 «Сутичка». Художній телефільм. 2 серія.
16.20 Дитяча година (з уроком англійської мови).
17.20 Планета.
18.05 Футбол. Кубок УЕФА. 1/32 фіналу. «Ваці Іззо» (Угорщина) — «Динамо» (Москва). 2 тайм.
18.55 ТСН.
19.10 Світ захоплених.
19.25 Й.-С. Бах. Бранденбурзький концерт № 6.
19.45 Прем'єра художнього телефільму «В очікуванні Елізабет».
21.00 Інформаційна програма.
21.40 Мультфільм для дорослих.
22.00 Футбол. Європейські кубки.
23.55 ТСН.
0.10 П'ять плюс.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.15 Мультфільм.
8.25 Німецька мова. 1 рік навчання.
8.55 «ТелеЕко».
9.25 Німецька мова. 2 рік навчання.
9.55 Авторські програми І. Саввіної. Героїні п'єс О. Островського.
11.00 Політвідділ.
11.45 «Слід». Документальний фільм.
12.15 Свята Русь-земля.
13.00 «Чотири неділі». Художній телефільм. 2 серія.

* * *

14.05 Акторська біржа-91.
15.10 А. Бернстайн. Дивертисмент.

* * *

17.00 Документальний фільм.
17.20 Телевізійний музичний абонемент. А. Дворжак. Квінтет.
18.15 Київська панорама*.
18.45 Грає Н. Малій (арфа).*
19.00 Футбол. Кубок володарів кубків. 1/16 фіналу. ЦСКА — «Рома» (Італія). У перерві — 19.45 Вісті.
20.50 Вечірня казка.
21.05 «Пробудження» Документальний фільм.
22.05 Програма Філа Донах'ю.
23.00 Вісті.
23.20 Вчусь осягати.

* * *

0.00 Концерт І. Архипової.

ЧЕТВЕР

19 ВЕРЕСНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм, телеекспрес, «Твоє хобі», музика, погода, бесіда лікаря «Обережно, гриби».)
9.00 Художній фільм «Прощання з Петербургом».
10.35 Шкільний екран. 11 кл. Фізика. Електромагнітні коливання.
11.05 Концерт органної музики.
11.45 Мультипанорама.
12.45 Е. Максименко. «Хто дасть мені крила». Вистава.
16.00 Новини.
16.15 Для дітей. Веселка.
16.35 Республіканська фізико-математична школа. Метод координат. Передача 2.
17.05 Цирк, цирк, цирк.
18.00 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ.
19.00 Актуальна камера.
19.30 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ. В перерві — Новини.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 Дитяча година (з уроком англійської мови).
10.00 Прем'єра художнього телефільму «Розлучниця».
11.25 Актуальний репортаж.
11.45 За зведеннями МВС.
12.00 ТСН.
14.15 Телемікст.
15.00 ТСН.
15.15 «Таємні милості». Художній телефільм. 1 серія.
16.20 Співає І. Шаківов.
16.50 Фільм — дітям. «Літні враження про планету «Z». 1 серія.
17.55 Прем'єра мультфільму.
18.05 Біржовий пілот.
18.15 Світ захоплених.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 ...До шістнадцяти і старші.
19.30 «Яблуко». Мультфільм для дорослих.
19.35 Прем'єра художнього телефільму «Розлучниця».
21.00 Інформаційна програма.
21.40 За зведеннями МВС.
21.55 Запрошення до музики.
23.35 ТСН.
23.50 Футбольний огляд.
0.20 Бесіди з єпископом Василем Родзянком. Передача 4.
0.40 Концерт Смоленського російського народного оркестру.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.15 Мультфільми.
8.30 Іспанська мова. 1 рік навчання.
9.00 «Бурда моден» пропонує...
9.30 Іспанська мова. 2 рік навчання.
10.00 Ритмічна гімнастика.
10.30 О. Вампілов. «Дім вікнами в поле». Телевистава.
11.00 «Пробудження». Документальний фільм.
12.00 Музична колекція.
12.15 «Лужська губа».

* * *

13.00 «Наперекір долі». Художній телефільм. 1 серія.
14.05 Документальний телефільм.
14.35 Цирк, цирк, цирк.
17.00 Прем'єра документального телефільму «Літав ведмідь під небесами».
17.40 «Дім».
18.00 Добра пам'ять села Прелестне.
19.00 Парламентський вісник Росії.
19.15 Київська панорама.*
19.45 Мелодії і ритми.*
20.00 Вісті.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Селянське питання.
20.50 «Команда Пітіріма». Благодійна акція.
21.10 На сесії Верховної Ради РРФСР.
21.55 П'яте колесо.
22.55 Реклама.
23.00 Вісті.
23.20 П'яте колесо

П'ЯТНИЦЯ

20 ВЕРЕСНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм, телеекспрес, «В саду і на городі», музика, «Разом одна сім'я», погода).
9.00 Маленький концерт.
9.10 Художній фільм «Дамське танго».
10.35 Шкільний екран. 7 кл. Українська література. Народні думи.
11.05 Дзвони Чорнобиля. Розсекречені архіви.
12.20 Т. Уайлдер. Т. Уільямс. Т. Турріні. «Різдвяний обід». Вистава.
16.00 Новини.
16.15 «Грає «Діксі-Д».
16.45 Спортивні телефільми «Школа Василя Скакуна», «Ласкаво просимо».
17.15 Живе слово. Відповіді на листи глядачів.
18.00 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ.
19.00 Актуальна камера.
19.30 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 НА ЧЕТВЕРТІЙ СЕСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ. В перерві — Вечірній вісник.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 ...До шістнадцяти і старші.
9.45 Інновація.
10.00 Театр одного актора. Ю. Шифрін. «Я співаю Шостаковича».
11.30 Мультфільм.
12.00 ТСН.
12.15 Футбольний огляд.
15.00 ТСН.
15.15 «Таємні милості». Художній телефільм. 2 серія.
16.20 Концерт Л. Власенка (фортепіано).
16.45 Мультфільм.
16.50 Фільм — дітям. «Літні враження про планету «Z». 2 серія.
18.00 Біржові новини.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Людина і закон.
19.30 Партнер.
20.00 Фотоконкурс «Земля — наш спільний дім».
20.05 «ВІД» представляє: «Поле чудес».
21.00 Інформаційна програма.
21.55 «ВІД» представляє. У перерві — 23.45 ТСН.
1.25 «Відпустка за власний рахунок». Художній телефільм. 1 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 Мультфільм.
8.35 Англійська мова. 1 рік навчання.
9.05 Розминка для ерудитів.
9.35 Англійська мова. «Сімейний альбом США».
10.05 Співає Л. Ніколаєва.
10.15 У світі тварин (з сурдоперекладом).
11.00 Невідома Росія.
11.25 «Після летаргії». Документальний фільм.

* * *

12.55 «Наперекір долі». Художній телефільм. 2 серія.
14.05 Телевізійний музичний абонемент.
15.05 «Передмова до міста». Документальний телефільм.
17.00 Ключ до світового ринку.
17.30 На шляху до Альбервіля.
18.00 Педагогіка для всіх.
19.00 В уряді Росії.
19.15 Київська панорама.*
19.45 Портрет художника. Дизайнер І. Кузнецова.
20.00 Вісті
20.15 Вечірня казка.
20.30 Селянське питання.
20.50 На сесії Верховної Ради РРФСР.
21.20 «Перед тим, як посміятись». Художній фільм (США).
23.00 Вісті.
23.20 Міжнародний фестиваль модельєрів-авангардистів.
0.05 Легка атлетика. Міжнародні змагання.

СУБОТА

21 ВЕРЕСНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Ритмічна гімнастика.
7.50 Закарпатські візерунки.
8.25 Телефільм «Елегія».
8.50 Новини.
9.10 Документальний фільм «Почута музика».
9.20 Літературні зустрічі. Письменник В. Аксьонов.
10.40 Танцюють діти.
11.10 Доброго вам здоров'я. Ендокринні захворювання.
11.55 Художній фільм для дітей «4:0 на користь Тетянки».
13.20 Новини.
13.35 Прем'єра документального телефільму «Дім. Рідна земля». Фільм 1 (студія «Укркінохроніка»).
14.35 Народознавство.
15.05 Мультфільм «До Мумі-долу приходить осінь».
15.20 Г. Квітка-Основ'яненко. «Москаль-чарівник».
16.40 «Відсвіти». Мистецький альманах.
17.45 Свято бального танцю. Музична програма.
18.30 Земле моя. Архітектурний конкурс «Дніпро XXI століття».
19.00 Актуальна камера.
19.30 Альма матер. До 150-річчя Київського медичного інституту.
20.15 Українські народні пісні у виконанні Г. Гаркуші.
20.40 Реклама.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Відеокліпи Українського телебачення.
21.35 Молодіжна студія «Гарт». У перерві — Вечірній вісник.
0.05 Нічний телезал. Світлиця.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 Співає М. Капуро.
6.55 «Школа чарівників».
7.15 Мультфільми.
7.45 Зупинися, мить!
8.00 Ритмічна гімнастика.
8.30 ТСН.
8.45 Рух без небезпеки.
9.15 О. Островський. «Не все коту масляна». Фільм-вистава.
11.25 Ранкова програма.
11.55 Очевидне — неймовірне.
12.40 Музичний кіоск.
13.10 Прем'єра документального телефільму «Питання «Чайника».
13.30 Фільми режисера М. Захарова. «Формула кохання».
15.00 ТСН.
15.15 Точка зору.
16.00 У світі казок і пригод. Художній фільм «Садко».
17.40 «Московський Кремль». Фільм 3.
18.10 Прем'єра мультфільму «Бджола Майя». 13 серія.
18.55 Пісня-91.
19.30 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Лорна Дунн».
21.00 Інформаційна програма.
21.40 Щасливий випадок.
22.40 Не любо — не слухай.
23.45 ТСН.
0.00 Спортмода-91.
1.25 «Відпустка за власний рахунок». Художній телефільм. 2 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 Здоров'я
8.50 Спорт для всіх.
9.05 Документальні фільми режисера Д. Садирбаєва. «Білий табун».
9.30 Відеоканал «Співдружність».
11.00 Відеоканал «Плюс одинадцять».
13.00 Науково-популярний фільм «Лики землі». 2 серія.
13.50 Мультфільм.
14.05 Форманта-91. Фестиваль дитячих творчих колективів.
15.05 Клуб мандрівників (з сурдоперекладом).
16.05 Міжнародні змагання «Московський тріатлон».
16.50 АТБ-брокер.
17.00 «Яблучний спас».
17.45 В органному залі.
18.50 Мультфільм.
19.15 Київська панорама.*
19.45 Українські мелодії.*
20.00 Вісті.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Політична програма.
21.10 Художній фільм.
23.00 Вісті.
23.20 «Частівка XX століття».

НЕДІЛЯ

22 ВЕРЕСНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Ритмічна гімнастика.
7.50 Зустріч з джазом.
8.15 Документальний телефільм «День поминання».
8.45 У неділю вранці. Інформаційно-музична програма.
9.45 Новини.
10.00 Два погляди в інтер'єрі часу. Діалог лауреата Державної премії СРСР поета Б. Чичибабіна та скульптора В. Сігутіна.
10.40 Мультфільми для дітей.
11.15 Для дітей. Чиста криниця.
11.50 Прем'єра документального телефільму «Дім. Рідна земля». Фільм 2 (студія «Укркінохроніка»).
12.50 Новини.
13.00 Для дітей. «Канал «Д».
14.30 Село і люди.
15.15 Ви нам писали. Музична програма за листами глядачів.
16.00 Служба солдатська.
17.00 В країні Мультляндії.
18.15 Телеспортарена.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Інтершанс-91. Музична шоу-програма.
20.35 Бесіда лікаря. «Обережно, гриби!».
20.50 На добраніч, діти!
21.00 Естрадний концерт.
21.50 Українська біржа повідомляє, пропонує, рекомендує.
22.05 Художній фільм «Мідний ангел».
23.30 Вечірній вісник.
0.00 Нічний телезал. Кіноконцерт «Сторінки улюблених фільмів».

ПРОГРАМА ЦТ—1

8.00 Формула-С.
8.30 ТСН.
8.45 Тираж «Спортлото».
9.00 З ранку раненько.
10.00 На службі Вітчизні.
11.00 Ранкова зоря.
12.00 Клуб мандрівників.
13.00 Сільська година.
14.00 Під знаком «Пі». Частина 1.
15.00 ТСН.
15.15 Під знаком «Пі». Частина 2.
15.45 Нове покоління вибирає.
17.00 Міжнародна панорама.
17.45 Народні казки і притчі різних країн.
17.50 А. Шнітке. Сюїта у старовинному стилі.
18.05 Уолт Дісней представляє...
18.55 Брейн ринг. Юнацький турнір.
19.30 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Втеча з сераїлу».
21.00 Інформаційна програма.
21.40 Футбольний огляд.
22.10 «Золоте руно». Перший Міжнародний фестиваль-гра фольклору та етнографії народів країн басейну Чорного і Середземного морів. Відкриття. У перерві — 23.40 ТСН.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 На зарядку, ставай!
8.20 Мультфільм.
8.30 Прогулянка у гори.
9.00 Хореографічні мініатюри Ю. Взорова.
9.50 «Валаам». Документальний фільм.
10.00 Для дітей і батьків. «І побачив я звіра».
11.00 Святе й вічне.
11.15 Невідома Росія...
12.15 Програма Філа Донах'ю.
13.05 Ці старі, старі стрічки. К. Шульженко.
13.35 Спаси й сохрани.
14.20 «Жінка, яку він кохав». Художній фільм (США).
16.05 Пожежа № 7...
16.50 Ч. Айтматов. «І понад вік триває день...». Вистава.
20.00 Вісті.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Політична програма.
21.40 Телебіржа інформує.*
22.10 Програма мультфільмів «Серйозні жарти».*
23.00 Вісті
23.20 «К-2» представляє. Плач за цензурою.

* * *

0.20 Кінний спорт. Чемпіонат світу на упряжках-двійках.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради України

Заступник головного редактора
Олександр БІЛИК

Редколегія:

Сергій ПРАВДЕНКО
головний редактор

Анатолій ГОРЛОВ
перший заступник головного редактора

Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН України

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ

Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора

Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора

Анатолій СОЛОНСЬКИЙ

Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора — Олександр Білик.

Чергові редактори — Інесса Лановська, Олексій Євсіков.

Автори макета — Анатолій Мироничев, Леонід Підлужний.

Випусковий — Олексій Бондаренко.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Тамара Баштанник, Наталія Власик, Людмила Морозова, Людмила Несена, Антоніна Сильвестрова, Любов Станичич, Людмила Терещук.

Верстальники: Тетяна Балюк, Ольга Яценко, Алла Будникова, Марія Солодюк.

Лінотипісти: Наталія Позняк, Валентина Чичирко.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 156.200

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03151781.